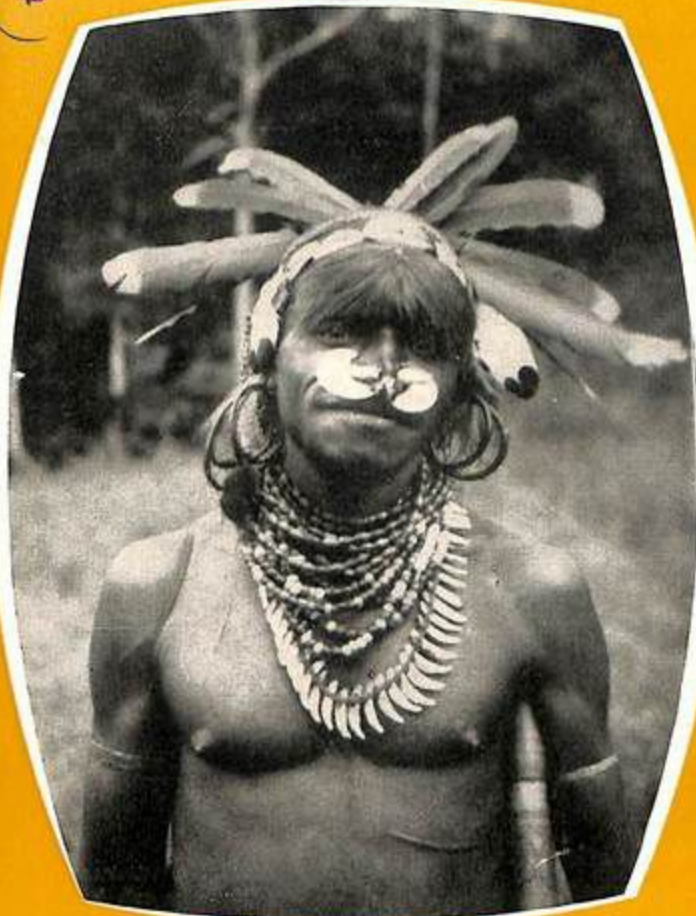

STICHTING INDISCHE DOCUMENTEN

NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

UITGAVE VAN DE STICHTING „HET NATIONAAL NIEUW-GUINEE COMITÉ“

NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

Tweemaandelijks orgaan van de Stichting „HET NATIONAAL NIEUW-GUINEE COMITE”

Administratie en redactie:
Bezuidenhoutseweg 17 - 's-Gravenhage
Telefoon 772756 - Postgiro 550550
Bankiers: Escompto Bank N.V.

Algemeen voorzitter: F. H. van de Wetering
Secretaris: G. C. Schrader
Penningmeester: H. H. van Delden
ud. Administrateur: G. J. van Wagenveld

Inhoud:

Hoge belangstelling voor ons werk	1
De ontwikkeling van de luchtvaart	2
Asmat-zondvloer	4
Voedingsproblemen	7
Veeteeltmogelijkheden	10
Geestelijke- en sociale arbeid van 1950-'55	12
Een belangrijk standaardwerk	14
Ave de Paraiso	15
De mens en de natuur	20
Stichtingsmededelingen	20

Foto op het omslag:

Papoea van het stroomgebied van de Janimo-
en Siakarivier.

No. 1 4e JAARGANG JANUARI 1956

Foto's:
C. Meyboom

Hoge belangstelling voor ons werk

HET was ons een grote eer een schrijven te mogen ontvangen zowel namens Hare Majesteit de Koningin als een namens Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard, waaruit grote belangstelling bleek voor ons periodiek „Nederlands Nieuw-Guinea”, dat als Marine-nummer werd samengesteld door de luitenant ter zee S.D. 1ste klasse C. J. M. Kretschmer de Wilde. Ook de Minister-President Dr W. Drees, de Minister van Overzeese Rijksdelen, Prof. Mr W. J. A. Kernkamp en verschillende andere Ministers en Staatssecretarissen, verklaarden ons schriftelijk hun dank en waardering voor de toezending van dit tijdschrift. Luitenant-admiraal b.d. C. E. L. Helfrich noemt de uitgave van dit Marine-nummer een gedachte welke alle waardering verdient van allen, die overtuigd zijn van het goed recht van Nederland's grootse taak in dat gebied en van het zeer belangrijke aandeel daarin van onze Marine. De Voorzitter van de Sociaal Economische Raad, die van het Christelijk Werkgeversverbond en vele anderen hebben onomwonden hun belangstelling en waardering uitgesproken. Zie, als zo de hoogste en hoge autoriteiten onder ons volk openlijk voor de betekenis van onze voorlichtingsarbeid uitkomen, dan moet het toch een ieder duidelijk zijn hoe gewenst en noodzakelijk het is, dat een ieder, die dit leest, toetreedt tot de voortdurend groeiende kring van leden onzer Stichting, abonnees op ons orgaan. Want ons volk moet kennis nemen van wat op Nederlands Nieuw-Guinea tot stand wordt gebracht. Het was ons ook tot vreugde, dat het College van B. en W. te Amersfoort zich officieel liet vertegenwoordigen op onze zo geslaagde propaganda-avond in die stad. Dat niet alleen de Nederlandse Regering ons werk jaarlijks met een belangrijk bedrag subsidieert, maar dat ook o.a. vele Kamers van Koophandel zulks doen, moet voor twijfelaars over de vraag of zij zich wel achter ons mogen scharen een afdoend argument zijn. Hoe meer men kennis neemt van ons tijdschrift, des te meer zal de belangstelling en de waardering voor de Nederlandse beschavingsarbeid onder de Papoeese bevolking groeien. Want het is ons doel dat heel ons volk zich achter de Nederlandse taak op Ned. Nieuw-Guinea stelt. Maar daarvoor is goede voorlichting en financiële steun om deze te geven nodig. Gij bereikt beide door Uw lidmaatschap.

De Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee-Comité” stelt zich ten doel: bij het Nederlandse volk belangstelling te wekken voor Nieuw-Guinea en zijn bewoners; de aandacht te vestigen op de grote mogelijkheden, welke een samengaan van Nederland en Nieuw-Guinea tot wederzijds voordeel kan opleveren.

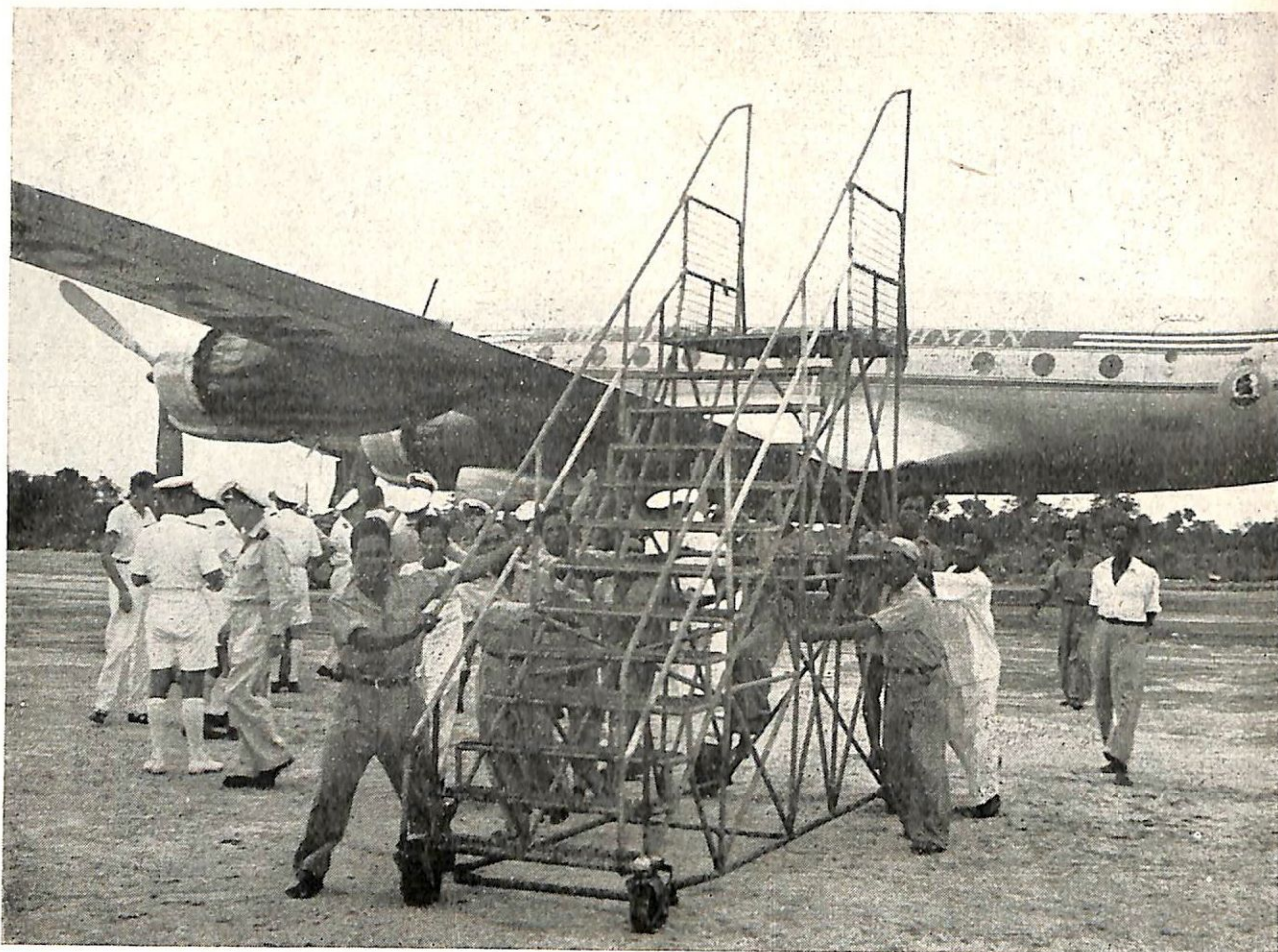
Daarnaast wenst de Stichting er toe bij te dragen, dat de bewoners van Nieuw-Guinea zich verzekerd weten van het medeleven van het Nederlandse volk in hun noden en behoeften.

Het lidmaatschap van de Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité”, recht gevende op gratis ontvangst van het tijdschrift „Nederlands Nieuw-Guinea”, wordt verkregen door betaling van een contributie van tenminste f 5,— per kalenderjaar.

Afzonderlijke of extra abonnementen: f 5,— per kalenderjaar.

Stortingen voor lidmaatschap of abonnement op postgiro No. 550550 ten name van de Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité”, Bezuidenhoutseweg 17, Den Haag-

v. d. W.

Biak. Het vertrek van een K.L.M.-toestel.

DE ONTWIKKELING VAN DE LUCHTVAART

DE luchtvaart in Nederlands Nieuw-Guinea is evenals bij onze Australische burens, niet pas een zaak van de jaren gedurende en na de laatste Wereldoorlog.

Werd in Australisch Nieuw-Guinea de grote stoot voor de ontwikkeling gegeven door het stoutmoedige plan om baggermolens voor de goudwinnings bij Bulolo door de lucht naar het binnenland te vervoeren, bij ons stond de beginnende luchtvaart eveneens in het teken van de mijnbouw, namelijk de exploratie van olie. In 1935/36 werden door de toenmalige Kapitein Koppen met een De Havilland Dragon Fly de eerste vluchten gemaakt.

In 1937 nam de Nederlandse Nieuw-Guinee-Petroleum-Maatschappij de exploitatie van hun vliegbedrijf in eigen hand met Sikorsky vliegboten.

Namen als Babo, Jefman, Steenkool, Seroei en Etna baai waren in die dagen bij luchtverreikers reeds bekende klanken.

Met de uitbreiding van het net van de K.N.I.L.M. werd ook Nieuw-Guinea hierin opgenomen, zij het dan ook op beperkte schaal.

Tijdens de Archbold-expeditie in 1938 en 1939 werd op vrij grote schaal van vliegtuigen gebruik gemaakt en uit die tijd dateren o.m. de eerste landingen op de Baliemrivier en het Habbema-meer.

Behalve door burgervliegtuigen werd Nieuw-Guinea ook overvlogen door de Marine Luchtvaart-Dienst. Vandaag aan de dag herinneren de Wisselmeren nog aan de Marine-vlieger — de Ltz. vlieger Wissel — die deze me-

ren immers op één van zijn vluchten van uit de lucht ontdekte.

Toen kwam in 1941 na Pearl Harbour, de oorlog ook in deze streken. Tijdens de bezetting waren de Japanners allerwege bezig oude vliegvelden te herstellen en nieuwe aan te leggen, doch ook de geallieerden lieten zich niet onbetuigd. Met man en macht werd het vliegveld bij Merauke in orde gebracht en van hier uit opereerden gedurende de gehele oorlog naast de Australiërs, het Nederlandse nr. 120 Squadron, met P40 jagers.

Verschillende keren overvlogen in Darwin gestationeerde, Nederlandse B25 bommenwerpers van het 18e Squadron, Nieuw-Guinea op zoek naar vijandelijke doelen bij de Wisselmeren.

Toen de krijgskansen keerden

en Mac Arthur zijn beroemde sprongen naar de Philippijnen begon te maken, maakte Nieuw-Guinea een ontwikkeling van de luchtvaart mee, die zijns gelijke niet had.

In ongelooflijk korte tijd werden Japanse vliegvelden voor geallieerd zwaar materiaal bruikbaar gemaakt en nieuwe vliegvelden aangelegd en de na-oorlogse luchtvaart moet zich hier nu wel tot ongekende proporties uitbreiden om ook maar bij benadering een honderdste van het toenmalige aantal vliegtuigen dat hier opereerde, in de lucht te brengen.

Hollandia met drie vliegvelden, Sentani, Cycloop en Hollandia, en Biak met Boroekoe, Sorido en Mokmer werden knooppunten van luchtverkeer en een net van radio verbindingen, radio navigatie, hulpmiddelen en meteorologische stations maakten het mogelijk, dat deze geweldige stroom van vliegtuigen onafgebroken, dag en nacht kon doorgaan.

Biak werd het eindpunt van de Pacific-route van het Air Transport Command en op Sorido was het een komen en gaan van lucht-reuzen die uit de Nieuwe wereld steeds oorlogsmateriaal en mensen aanvoerden en zieken en gewonden terugbrachten. De goeie oude Dakota's telden daar toen bijna al niet meer mee. Op „Base Operations" te Sorido stond boven de ingang een groot bord dat de plaats aangaf waar de binnenkomende en vertrekkende vliegers zich moesten melden: „Pilots here, Busdrivers there".

Na de tweede wereldoorlog

De oorlog ging voorbij en de militairen trokken voor een groot gedeelte weg. En met hen verdween de geweldige luchtvloot uit Nieuw-Guinea. Maar de noodzaak van het vliegtuig en zijn mogelijkheden in dit land met zijn grote afstanden en weinige wegen, was bewezen.

In de behoefte aan luchttransport werd grotendeels voorzien door de transportvliegtuigen van het 19e Squadron van de Militaire Luchtvaart van het KNIL en voor de tweede keer werd Nieuw-Guinea opgenomen in het net van luchtverbindingen dat zich over de Gordel van Smaragd uitstrekte, nu echter op grotere schaal dan voorheen.

De voor de oorlog begonnen oliewinning werd weer hervat en de N.N.G.P.M. maakte ook nu weer boven Nieuw Guinea veelvuldig van zijn vernieuwde luchtvloot gebruik.

Militaire en semi-militaire luchtlijnen werden langzamer-

hand geheel of gedeeltelijk door burgerinstanties uit Nederlands-Indië overgenomen en toen in 1950 de soevereiniteitsoverdracht plaats vond, moest voor het luchtvervoer in Nieuw-Guinea een andere oplossing gezocht worden.

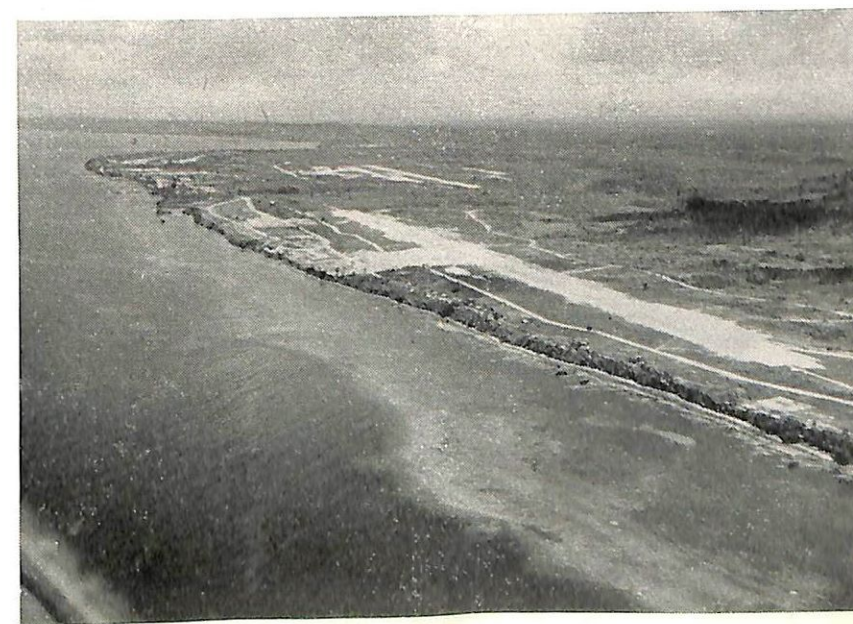
In 1950 werden met één Dakota van de K.L.M. de meest noodzakelijke verbindingen tussen verschillende plaatsen in Nieuw-Guinea onderhouden en toen op 6 December 1950 het eerste vliegtuig uit Nederland op Biak landde, was Nieuw-Guinea weer opgenomen in het internationale luchtnet.

De ontwikkeling van dit land werd met verhoogde kracht aangepakt. Dit vroeg en vraagt nog steeds meer materiaal en meer mensen. Al spoedig was één Dakota voor binnenlands gebruik niet genoeg.

Een tweede machine kwam ter beschikking. Een keer in de week luchtverbinding met Nederland bleek niet genoeg. Er kwam een tweede lijn en de Amsterdam-Biak lijn werd één keer per week doorgetrokken naar Sydney. Hollandia kreeg een internationale verbinding met onze Oosterburen. De ontwikkeling van de burgerluchtvaart zette nu eerst

Het tertiaire vliegveld Genjem, dat thans bijna voltooid is.

Het nieuwe Mokmer-vliegveld op Nieuw-Guinea.

Vliegveld Kebar-vlakte. (Terrein-verkenning).

werkelijk goed in en hiermee ging uitbreiding en verbetering van de grond-faciliteiten gepaard. Bij de Regionale Luchtvaartconferentie te Melbourne in Januari 1953, welke onder auspiciën van de Internationale Burger-Luchtvaart-organisatie gehouden werd, bestond de Nederlandse delegatie voor een groot gedeelte uit luchtvaartmensen uit Nieuw-Guinea. Dit gebiedsdeel was van belang geworden in de internationale luchtvaart en de luchtverkeersbeveiliging, meteorologische dienst, radio-verbindingdienst, luchthavens, en radio navigatie hulpmiddelen moesten aan internationale eisen gaan voldoen. Dit alles vergt veel en kostbaar materiaal, bovenal kundige mensen die het gehele apparaat kunnen bedienen. En ondertussen groeit de vraag naar verbindings-

mogelijkheden door de lucht. Kleine vliegtuigen voor verkeer in het binnenland worden aangeschaft, allerwege worden vliegvelden verbeterd of aangelegd, de Zending maakt voor haar werk veelvuldig van vliegtuigen gebruik, de internationale luchtverbindingen breiden zich uit: twee keer per week naar Amsterdam, via Manila en Bangkok, eenmaal per week naar Sydney, tweemaal per maand naar Australisch Nieuw-Guinea.

En al deze vluchten moeten veilig kunnen worden volbracht.

Dank zij moderne radio-apparatuur weet de Algemene Verkeersleiding te Biak op ieder moment waar zich burgervliegtuigen bevinden en zij is in staat om de vliegers up-to-date inlichtingen te verstrekken over de weersomstandigheden, toestand

van vliegvelden en radiofaciliteiten langs de route die zij bevliegen.

En wanneer er onverhoopt eens iets met een vliegtuig mocht gebeuren, zal zij een daadwerkelijk aandeel hebben om overlevenden op te sporen en te redden.

Voor Nieuw Guinea begint een nieuw tijdperk. Het land wordt verder opengelegd en ontwikkeld. En het is, naast andere instellingen en bedrijven die hieraan meewerken, de luchtvaart die hierin een waardevolle bijdrage zal moeten en ook zal kunnen leveren.

Inspecteur Luchtvaart,
E. J. VISSER,
Hollandiahaven.

NIEUWE UITGAVEN

Bij J. N. Voorhoeve te 's-Gravenhage verscheen „Nieuw-Guinea, schone slaapster, word wakker!“, door Mr J. J. Wentink, die als redacteur van de Nieuwe Haagse Courant/Rotterdammer een reis naar dit overzeese Rijksdeel heeft gemaakt. De bijdragen, die de schrijver van genoemde bladen over zijn reis heeft geschreven, heeft hij in boekvorm gebundeld. Een uitmuntende gedachte, want het zou jammer geweest zijn, indien deze uitstekende voorlichting over het Nieuw-Guinea van heden niet een nog ruimere verspreiding was gegeven dan zij verkreeg in de vorm van dagblad-artikelen.

ASMAT - ZONDVLOED

DE OUDE TOVENAAR DIE DE STROOM KON OPROEPEN

HEEL lang geleden gingen de mensen van Bait, tegenwoordig een clan in het dorp Sjoeroe, ter visvangst. Zij werden vergezeld door mensen van andere clans.

Op zee vormden zij met hun prauwen een halve cirkel en, onder het maken van lawaai,

roerden zij langzaam naar de ondiepe kust, aldus de vissen voor hen uit en tussen hen in opjagend.

Zij hadden succes. Onder de vissen viel een grote vis bijzonder op. Een van de oorlogs-leiders riep dadelijk: „Die is van mij“. Maar toen hij er op af ging en

in de modder naar de vis greep, ontsnapte zij. Ook een tweede poging mislukte.

Intussen was de vis terecht gekomen bij een kleine jongen die haar stevig vast greep en in zijn prauw deponeerde. De jongen was alleen, want zijn ouders waren thuis gebleven. Maar toch weigerde hij de vis af te staan aan de hoofdman, die zich erg boos maakte. Het publiek stond aan de kant van de hoofdman die tenslotte de halsstarrige jongen met de scherpe punt van zijn roeispaan neerstak.

Het lijk werd afgeleverd bij zijn ouders met de mededeling van de gebeurtenissen. Merkwaardiger wijze deden de ouders niets dan lachen, als maar lachen. De volgende morgen begroeven zij hun zoon.

Na de begrafenis zochten zij in het bos naar tovermiddelen, die ze vonden aan een waringin-

Gezicht op Amboreb. (Op de achtergrond de eilandenrivier.
Foto: G. Bertels.

boom en die ze opbergen in hun draagtas. Op enige afstand van het dorp gingen ze een extra sterk huis bouwen dat ze bedekten met een dubbele laag atap en een laag planken. Zorgvuldig stopten ze alle gaatjes en openingen dicht met hars totdat het huis waterproof was. In het huis maakten ze opslagplaatsen die werden volgestouwd met sago, brandhout en bamboes vol drinkwater. Ook een W.C. werd afgeshot.

De tijd was rijp voor wraak

Toen was de tijd rijp voor hun wraak. Ze gingen met hun prauw zo ver mogelijk de zee op en deden er dansschorten aan van casuarisveren (of volgens anderen: van takjes van de casuarineboom). De tovermiddelen van de waringin-boom werden voor de dag gehaald en toegepast. Hoe dat precies in zijn werk ging is een geheim van de clan, dat niet aan anderen mag worden meegedeeld.

De ouders begonnen te dansen door hun achterlijven heen en weer te bewegen, terwijl ze de wind bezwoeren in hun richting te komen. Ook de grote gevaarlijke vissen van de zee: de potvissen, de zaagvissen en de slangen riepen ze op om met de stroom de huizen van hun dorp te komen omtrekken. Dadelijk trokken zich zwarte wolken samen aan de kim en nog voor de twee mensen veilig thuis waren, kwam de storm al aandaveren. Het zee-water werd opgezweept en nam

bezit van het land. Eerst huizen hoog en toen zo hoog als de bomen. De mensen in het dorp werden gealarmeerd door een overvliegende loeri, die angstig krijsend wegvluchtte.

De ouders waren maar net op tijd binnen, terwijl in het dorp alles tegen de grond werd gesmeten en meegesleurd door de springvloed; eerst de speelhuisjes van de kinderen, toen de woonhuizen en vrijgezellenhuizen. Slechts enkelen slaagden er in om enige prauwen aan elkaar te binden tot een vlot dat ze dan vastbonden aan de toppen van de hoge niboeng-palmen of wa-

ringins.

De potvissen en de zaagvissen trokken of zaagden de steunpalen van de huizen om en alles werd ver het land in meegezogen door de stroom. De slangen wroongen zich door de open neusepta en kronkelden zich om de armen en bovenlijven van de slachtoffers.

De vernieling en de ondergang was totaal.

Maar even plotseling begon het water weer te zakken. De mensen op de vloten zakten mee. Zij vroegen zich af wat de toekomst voor hen brengen zou, want zij hadden geen water meer

Vrouwen in feestopschik te Sjoeroe.

Foto: G. Bertels.

Inwijding van een mannenhut in Sjoeroe. De vrouwen gaan naar het feest. Foto: G. Berte's.

Klaar voor de dansinwijding van een mannenhut te Sjoeroe.

Foto: G. Berte's.

en geen sago. Want de sago was door het zoute water en de zee-kei aangetast.

Tot hun verbazing zagen ze toen rook en ontdekten het huis van de ouders van de doodgestoken jongen. Zij begrepen nu dat de springvloed een wraakneming geweest was.

De ouders van de jongen hadden medelijden en gaven de overlevenden te drinken en sago van hun voorraad. Ook verschaften zij vuur en brandhout. Hierdoor bleven zij dus in leven.

De ouders lieten het nu regenen om de sago af te spoelen en zoet water te verschaffen voor de sago-palmen. Aldus bleef ook de sago gespaard voor de toekomstige mensen.

Wat de visvoorziening betreft waren de overlevenden niet afhankelijk, want veel vis lag voor het oprapen tussen de ruïnen der huizen.

De leden van de Bait-clan, later opgenomen in het dorp Sjoeroe, zijn de nakomelingen van het ouderpaar en de overlevenden. In hun clan leeft o.a. de oude Dowor, de tovenaars, die de stroom kan oproepen. Als de storm de zee opzweept wordt Dowor er van verdacht toverij te hebben gepleegd. Het is deze Dowor die

me eens in het oor fluisterde dat de naam van hun clanheft „Wautsju” betekent „golf” (wawaringin(utsju).

Dank zij de macht over de wind kunnen de Bait-mensen de andere clans (met hun machten) tot de orde roepen wanneer dat nodig mocht zijn.

Ook voor de levensbehoeften als drinkwater, sago, brandhout (vuur) zijn in hun geschiedenis garanties aanwezig, zodat zij zich hierin een zekere autarchie hebben verschaft, zij het dan op basis van een mythe.

Nu en dan (vooral tijdens de Westmoeson) kunnen wij de mensen van Sjoeroe lawaai horen maken wanneer ze tegen de randen van hun prauwen met stokken slaan. Zij willen door dit tegengeraas het geraas van de storm neutraliseren en hopen tevens dat de tovenaars Dowor het zich zal aantrekken en dat hij maatregelen zal nemen om de storm tot bedaren te brengen.

Sjoeroe, 1955.

G. ZEGWAARD M.S.C.

VOEDINGSPROBLEMEN

Hier is een mooie taak weggelegd

IN mijn vorige artikel over de voedingsproblemen in Nederlands Nieuw-Guinea *) vertelde ik U over de voeding van een stam, die nog maar weinig is ingeschakeld in de moderne samenleving. Nu zou ik willen spreken over de voeding van enkele geheel andere categorieën van de bevolking en wel in de eerste plaats over de zogenaamde stadspapoea's.

Zowel in de hoofdstad Hollandia als in het oliecentrum Sorong woont een groot aantal Papoea's op heel andere wijze dan zij tot voor kort gewend waren. Zij zijn in dienst bij de Overheid of een particuliere maatschappij en wonen in gezinsverband of als vrijgezel in een stad. Deze „steden” zijn pas na de oorlog uit de grond verzezen en nog vaak improviserend van opzet. Terwijl deze mensen vroeger hun voedsel uit de tuinen, uit sagobossen of uit het water konden halen, moeten zij nu voor geld hun voeding kopen. Zij kunnen nu een keuze maken uit de grote verscheidenheid, die in de toko's (de winkels) aanwezig is.

De ervaring, elders in het gebied van de Pacific, heeft geleerd, dat de keuze niet altijd juist uitvalt. Het is nu eenmaal zo, dat men voor dezelfde hoeveelheid geld meer rijst, suiker, melk en brood kan krijgen dan b.v. vis, vlees, melk e.d.. Nu is de voedingswaarde van de graanproducten zoals rijst, meel, brood en van suiker in zekere opzichten minder dan die van vis, vlees, melk e.d..

Minder vitaminen

De granen bevatten op zichzelf al minder vitaminen en eiwitten dan de andere producten. Bovendien zijn deze graanproducten zeer ver geraffineerd (gezuiverd). De rijst is mooi wit geslepen, het meel en het brood zijn eveneens mooi wit. Bij het bewerken van de rijstkorrel in de rijstpellerij en van de graankorrel in de meelfabrieken wordt het buitenste omhulsel van deze korrels weggeslepen. Het inwendige van de korrel blijft over in de vorm van

* Zie het Mei-nummer van dit jaar.

de witte rijst en het witte meel. Zou men in de rijstpellerij en meelfabriek minder ver met de bewerking gaan, dan blijft er meer van deze buitenste laag over en krijgen we de z.g. zilvertviesrijst en het grauwe meel. Deze zilvertviesrijst verkrijgt men ook als men de rijst met de hand stampt. Deze rijst wordt nooit zo

dorpen in de omgeving van de stad.

In Noord Nederlands Nieuw-Guinea wordt de sago anders bereid dan in Zuid Nederlands Nieuw-Guinea. Men maakt er met veel warm water een glibberige gelatine-achtige, doorzichtige, dunne massa van de z.g. papeda. Deze stijfselpap komt ons nog onsmakelijker voor dan de droge sagoproducten uit het Zuiden. De Papoea is er echter dol op en laat er graag rijst en brood voor staan.

Verder gebruikt de stadsbewoner nog als hoofdvoedingsmiddel de z.g. cassave (tapioca). De cassave is de verdikte wortel van de cassaveplant, die heel gemakkelijk en heel snel groeit. Deze wortels worden of als zodanig gegeten of men bereidt er meel uit, zoals wij aardappelmeel maken uit aardappels. Ook andere knolgewassen worden regelmatig gebruikt, de kladi en tales, een aronskelkachtige en verder de bataat, oebi of zoete aardappel. Helaas zagen wij alleen de witte vorm gebruiken. Dit is daarom zo jammer, omdat de geel of rood gekleurde vormen zoveel meer voedingswaarde hebben.

Het menu

Gelukkig is het verbruik van andere voedingsmiddelen, zoals vis (in blik of gedroogd), vlees in blik, haverhout, pindakaas, melk, enz. zeer behoorlijk. Verse vis is dikwijls moeilijk te krijgen. Er is genoeg viswater, maar de visrechten behoren aan de in de omgeving van de stad wonende Papoea's. Onze stadspapoea's, die meestal van elders komen, mogen zelf niet vissen en zijn dus aangewezen op de vis, die ter verkoop wordt aangeboden. Dit is in de eerste plaats heel weinig en verder erg duur.

Groente verkrijgt de stadspapoea van Hollandia nog steeds uit de natuur. De moerassen rondom de stad staan vol met z.g. kangkoeng, een groene bladgroente en dagelijks ziet men dan ook de huismoeders met armen vol van deze groenten uit de vele moerassen opduiken. Hoewel praktisch ieder gezin een tuintje heeft op de berghellingen, die Hollandia omringen, leveren deze tuintjes maar weinig groenten op.

DOOR DR. R. LUYKEN

Uit de radiorubriek
Rijksdelen overzee

mooi wit als de fabrieksrijst, maar is, zoals wij zullen zien, veel voedzamer. Immers door het raffineren gaan vele waardevolle voedingsstoffen zoals vitaminen en mineralen verloren, die in de minder gezuiverde producten zoals de zilvertviesrijst, het grauwe meel en het bruine brood, nog wel aanwezig zijn. Dit raffineren is echter noodzakelijk, omdat anders de rijst en het meel bij de tropische temperatuur niet lang houdbaar zijn. Daar al deze producten overzee naar Ned. Nieuw-Guinea aangevoerd moeten worden is houdbaarheid een eerste vereiste.

De graanproducten moeten dus op de juiste wijze aangevuld worden met de eiwit- en vitaminerijke, maar tevens duurere producten zoals vis, vlees, melk en peulvruchten. Dit juiste aanvullen laat de stadsbewoner van de Pacific maar al te vaak na.

Bovendien moet deze voeding nog aangevuld worden met verse groenten en verse vruchten om weer andere vitaminen o.a. het vitamine C en de noodzakelijke mineralen naar binnen te krijgen. Ook dit is in het algemeen in de stad moeilijker dan in de kampong.

Hoe is de situatie nu in de steden van Nederlands Nieuw-Guinea? Bij de bestudering van het menu blijkt de situatie gelukkig beter te zijn dan verwacht werd. Als hoofdvoedingsmiddel gebruikt de stadspapoea witte geslepen rijst, wit brood en ook nog vrij veel sago. Deze sago krijgt hij van vrienden en familieleden uit

Meestal verbouwt men er cassave. Berekening van de voedingswaarde van het menu van de stadsbewoners van Hollandia leert dat deze beter is dan van dezelfde groepen, in de oorspronkelijke dorpen langs het Sentani-meer. Dit is zeer belangrijk.

Toch is ook de voeding van de stadsbevolking voor verbetering vatbaar. Door het gebruik van geraffineerde producten als witte rijst, wit meel en brood en suiker is de voorziening met het anti-beri-beri vitamine niet voldoende. Sago en cassave, eveneens hoofdvoedingsmiddelen bevatten praktisch geen eiwitten en vitamines. Zij vormen echter een goede maagvulling en zijn zeer goedkoop. Het gevaar bestaat nu, dat de bevolking naar verhouding nog meer van deze producten gaat nuttigen ten koste van de andere voedingsmiddelen. Dit gevaar is niet denkbeeldig, het was op Java bijvoorbeeld ernstig. In bepaalde streken op Java is de bevolking zich jaren geleden gaan toeleggen op het verbouwen van cassave. Dit product groeit snel en zeer gemakkelijk, behoeft weinig bemesting en geeft ook op arme gronden een grote op-

brengrst. Op den duur ging de bevolking naar verhouding veel te veel van dit gewas eten, omdat ze het zo gemakkelijk kon krijgen. De eiwitopname werd veel te laag, zodat een groot deel van de mensen ging lijden aan hongerodeem, ons in Europa bekend uit de afgelopen oorlog.

De eiwitrijke producten als vis, vlees, melk, peulvruchten e.d. worden wel gegeten door de stadspapoea's, maar in zulke hoeveelheden, dat de eiwitvoorziening nog niet voldoende is. In het bijzonder geldt dit voor de kleine kinderen.

Ook de groentevoorziening vraagt onze aandacht. Weliswaar leveren de moerassen voldoende kangkoeng, maar deze zelfde moerassen betekenen anderzijds een groot gevaar n.l. dat van malaria. De moerassen zullen daarom moeten verdwijnen. Daarmee verdwijnt dan tevens de belangrijkste groente-bron. De tekorten in de voeding en de malaria bepalen de gezondheidstoestand van de bevolking. Af en toe blijkt duidelijk het tekort van het anti-beri-beri vitamine, terwijl de groei van de kinderen te wensen overlaat.

Is verbetering mogelijk?

Hoe kan men de voeding nu verbeteren?

Een van de belangrijkste problemen is het raffineren van de granen. Met dit zuiveren gaan, zoals reeds gezegd, veel vitamines verloren. Er bestaat een methode om deze moeilijkheid op te lossen en wel door het gebruik van kunstmatige gevitamineerde rijst. Deze rijst is in de handel en heeft op Sorong in West Nederlands Nieuw-Guinea zijn nut bewezen. Een andere manier is, de rijst te bewaren in geheel onbewerkte vorm, de z.g. gabah. In deze vorm wordt de rijst elders ook bewaard. Men moet dan al naar behoefte kleine porties rijst met de hand stampen of met een handpelmolentje pellen. Deze methode is echter pas toe te passen, als Nederlands Nieuw-Guinea zelf zijn rijst gaat verbouwen. In het buitenland is deze gabah niet te koop.

Nog veel te weinig ziet men op Nederlands Nieuw-Guinea de zo voortreffelijke schimmelproducten van boonsoorten, de ons van vroeger zo bekende ontjom en tempéh.

Papoea met suikerriet. Op de voorgrond Cassave, links oebi (sweet potatoes).

De eiwitvoorziening kan men verder verbeteren door het gebruik van vis, vlees, peulvruchten e.d. te bevorderen.

Gelukkig staat de stadsbevolking niet afwijzend tegenover het gebruik van melk. Er is dus een basis, waarop het melkgebruik uitgebreid kan worden. In de eerste plaats moeten de kleine kinderen veel meer melk gaan drinken. Doch ook voor oudere kinderen en volwassenen is het van belang, dat zij meer van dit hoogwaardige voedingsmiddel gaan gebruiken.

De noodzakelijke groenten en vruchten kunnen zeker in eigen tuinen verbouwd worden in plaats van cassave en andere knolgewassen, die er nu hoofdzakelijk in staan.

Hierbij zal de Tuinbouw-Voorlichting de helpende hand moeten bieden.

Een derde groep van mensen waarbij wij de voeding onderzocht hebben zijn de:

Bewoners van internaten, kampementen, kazernes e.d.

De voeding van mensen, die in internaten, kazernes, politiekampementen e.d. wonen, wordt centraal geregeld. Enerzijds heeft men hier de voedselvoorziening geheel in de hand en kan deze zo goed maken als men wil, anderzijds wreken gemaakte fouten zich veelvoudig.

In deze gemeenschappen is witte rijst het hoofdvoedingsmiddel, zodat ook daar het gevaar van een tekort aan het anti-beri-beri vitamine dreigt, wanneer niet genoeg bijvoedingsmiddelen, zoals vis, vlees, peulvruchten, schimmelproducten als ontjom en tempéh e.d. of givitamineerde rijst gegeven worden. De uitgebreide handleiding door het voormalig Instituut voor Volksvoeding op Java uitgegeven, is ook hier van toepassing, al zullen kleine veranderingen aangebracht moeten worden. Doordat het voedsel, vooral de groenten in dergelijke inrichtingen langdurig gekookt worden, verliezen ze veel van hun voedingswaarde, zodat verse vruchten dagelijks op het menu moeten voorkomen.

Een juiste voorziening met verse groenten en vruchten is nog een groot probleem, omdat deze producten nog niet in grote hoeveelheden gekweekt worden of de transportmogelijkheden ontbreken. Gelukkig stelt de moderne wetenschap ons in staat om in gevallen, waar gedurende lange tijd verse vruchten ontbreken, het betreffende vitamine aan te vullen met tabletjes. Wij moeten

„Groentetuin” van de stadspapoea: Moerassen met „Kangkoeng” (Spomoea reptans). Om de muskieten te doden wordt het water bedekt met ruwe olie.

echter in het geven van tabletjes slechts een noodmaatregel zien, die zo kort mogelijk moet duren.

De voeding van de Europeanen

Tenslotte zal het U interesseren, welke problemen zich voordoen bij de voeding van de Europeanen.

Welnu, de voeding van deze Europeaan geeft ongeveer dezelfde moeilijkheden als die van de stadspapoea. Ook de Europeaan is op witte rijst en wit brood aangewezen. In de meeste gevallen eet hij gelukkig wel voldoende eiwit- en vitaminerijke bijproducten, zoals melk, vis en vlees. Wanneer de ingeblikte vlees- en vissoorten hem gaan vervelen of indien het uit Nederland aangevoerde bevroren vlees hem te duur wordt, bedenke hij dat van de goedkopere inheemse producten als katjang idjoe, ontjom en tempéh evengoed zeer smakelijke gerechten te maken zijn. De verse vis uit de tropische wateren is ook voor de Europeaan een uitstekend voedingsmiddel. Zeer belangrijk is ook voor de Europeaan de voorziening met verse groenten en vruchten. Doch maar al te vaak is de land- en tuinbouw nog ontoereikend om hierin te voorzien.

In deze gevallen zal men ook zijn toevlucht tot tabletjes moeten nemen. Ook de Europeaan is het meeste geholpen met tuinen, waarin inheemse vruchten verbouwd worden. Het experimenteren met Europese gewassen leidt vaak tot teleurstelling.

Het zal u duidelijk zijn dat Nederlands Nieuw-Guinea ook op het

gebied van de volksvoeding nog een grote taak wacht. Verbetering van de voeding van alle groepen betekent een betere algemene conditie, meer werklust, maar weerstand bij ziekten, een lager sterftecijfer, kortom een betere gezondheidstoestand.

De uitvoerende taak is hier niet zozeer een van de Gezondheidsdienst, dan wel van andere diensten. De Voorlichtingsdienst kan de bevolking voorlichten over hygiënische maatregelen en over de producten, die ze moeten verbouwen.

De Voorlichting kan gericht zijn tot de volwassenen in het algemeen, waarbij men op verschillende wijzen te werk kan gaan. De modernste wijze van voorlichting is de film. De Papoea bezoekt gaarne de bioscoop en er is geen betere gelegenheid om hem regelmatig de problemen, die zijn eigen gezondheid en voeding betreffen, te laten zien, dan via het witte doek.

Internationale organisaties stellen films op dit gebied beschikbaar. Deze zijn echter niet zonder meer geschikt voor de bewoners van Nederlands Nieuw-Guinea en moeten met veel kennis van zaken aangepast worden aan de gewoonten van het land. Voor het overgrote deel van de bevolking is er echter nog geen gelegenheid de bioscoop te bezoeken. Voor hen zou wellicht te overwegen zijn de methode toe te passen die elders voor de oorlog zoveel succes had, waarbij een inheemse deskundige de dorpsbevolking om zich heen verzamelde en hen aan

de hand van platen of lantaarnplaatjes het nodige vertelde...

Belangrijke voorlichting op voedingsgebied kan gegeven worden op de Moedercursussen die, waar zij reeds bestaan, druk bezocht worden.

De voorlichting van het kind is de taak van het onderwijs. Met lessen over eenvoudige hygiëne en voedingsleer kan de bevolking zeer geholpen zijn. Wat jong geleerd wordt, blijft het beste hangen.

Wat de voedingsleer betreft, hiervoor kan men het beste uitgaan van het bestaande systeem van de schooltuin. Hierbij leert het kind niet alleen hoe het de producten verbouwt, maar ook waarom bepaalde producten de

voorkeur moeten hebben.

Aan de Landbouwdienst is weggelegd uit te zoeken welke producten het beste door de bevolking in bepaalde streken verbouwd kunnen worden. Meer dan tot dusverre moet hierbij rekening worden gehouden met de voedingswaarde van de gewassen. Peulvruchten verdienen als eiwit- en vitaminebronnen de volle aandacht. In plaats van witte oebi (bataat) zouden de gele en rode oebi kunnen worden geteeld, omdat deze soorten vitamine A bevatten. Aan al deze producten, en aan verse vruchten als papaja, mangga e.d. moet een plaatsje ingeruimd worden in de bevolkingstuinen. Wanneer deze volstaan met cassave, wat uitsluitend

maagvulling biedt, ziet het er voor de volksvoeding slecht uit.

Het zoeken naar betere vismethodes, zoals die waarbij men van netten of fuiken gebruik maakt, is de taak van de Visserijdienst. In samenwerking met een technisch laboratorium dienen de wijzen van conservering bestudeerd te worden, opdat ook de bevolking, die niet gemakkelijk zelf kan gaan vissen, het eiwitproduct kan krijgen, dat de wateren van zijn land in zo grote hoeveelheden bevatten.

Zo ligt ook hier een mooie taak voor ondernemende Nederlanders, een taak die tot doel heeft de levensomstandigheden van de bevolking van Nederlands Nieuw-Guinea te verbeteren.

een extensieve rundveehouderij evenwel behoeft het dit niet te zijn.

Zuid Nieuw-Guinea biedt voldoende mensen ter onderhouding en controle van grote aantallen runderen. Bedoeld wordt, dat voor een honderdtal runderen b.v. 5 personen, bedreven of daartoe opgeleid in de veehouderij, voldoende zijn.

T.a.v. de autochthone bevolkingsgroep prefereert schrijver dezes lieden uit de Moejoestam boven die uit de kustbevolking; om welke redenen zal het Gouvernement wel bekend zijn.

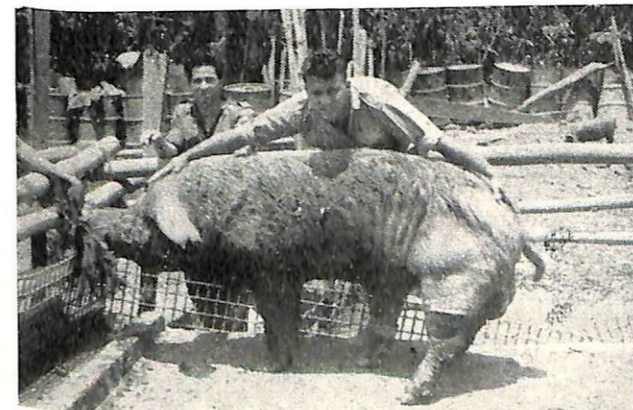
Ook kan men ter aanvulling van het eventueel tekort aan arbeidskrachten zijn gedachten laten gaan naar de groep der tropische Nederlanders in Indonesië, welke daar een kommervol bestaan lijdt en voor welke een bestaan in de landbouw of veeteelt een uitkomst zal betekenen, ook voor Nieuw-Guinea. Onder leiding van bekwame veehouders-veefokkers bekend met tropische veeteelt, zal met bovenbedoelde groep heel wat bereikt kunnen worden. De kleine samenleving van Indische kleinlandbouwers in de omgeving van Manokwari en Hollandia heeft over het algemeen genoegzaam bewezen, dat deze loot van Nederlandse stam nog tot heel wat meer in staat is dan slechts het voeren van de staat van ambtenaartje, ook de DETA-jongens hebben bewezen uit het goede hout te zijn gesneden. (Uitspraak van enige Parlementaire missie-leden).

De hierboven en hiernevens in korte trekken aangegeven wijze om op korte termijn in de vleesbehoefte te kunnen voorzien, geldt slechts de vleesvoorziening van de bevolking der grote centra met hun reeds vlottende bevolkingsgroepen. T.a.v. de autochthonen in het centrale bergland dient een andere weg te worden ingeslagen, omdat a. in dit gebied geen grote aantallen runderen gehouden kunnen worden en b. de opvoer van vlees van de kustplaatsen (b.v. Biak) naar bijvoorbeeld het Wisselmerengebied uiterst kostbaar zal zijn.

De varkensstapel

De reeds aanwezige varkensstapel der autochthonen nu zal het moeten doen. Een korte uiteenzetting nopens de belangrijkheid van de varkensstapel in dit gebied is hier wel op haar plaats.

Tot de middelen van bestaan der Bergpapoea's behoort ongetwijfeld het varken, alhoewel zij er geen bepaalde varkensfokkerijen op na houden. Het opfokken der varkens is doorgaans het werk van de vrouw. Overdag laat men de dieren vrij rond lopen, tegen de avond roept men ze en drijft

De vader fokbeer, gefokt te Hollandia.

Jonge ¾ in bloed staande beertjes. (Eigen fok Hollandia).

ze naar de dorpen terug. Als de gemeenschap tegen donker binnen is en zich rond de houtvuren heeft geschaard, dan horen daar ook de varkens bij. Wat er gedurende de maaltijd afvalt, wordt hen toegeworpen. Zij worden reeds als big bijzonder verzorgd, zo zelfs, dat zij met de baby aan de borst worden gezoogd, hoewel dit niet overal regel is. Hun dood wordt beweend en een Papoea zal nimmer zijn eigen varken opeten. Hij verhandelt zijn dieren en koopt daarvoor in de plaats andere, zodat het hem geen hartzeer zal doen, ze op te eten. Aan het aantal varkens kent men de welvaart van de eigenaar. Hoe meer varkens hoe meer aanzien. Ze zijn ook gemakkelijk te onderhouden en spelen bij feestelijkheden een belangrijke rol en als handelswaar. Men koopt ze vaak als big van elkaar en fokt ze verder op.

Het door de Papoea gefokte varken (hij kent ook reeds de castratie en past deze toe), is niet groot van stuk en heeft niet die massa als het Europese varken of de kruislingen hiervan. Ter verkrijging van meer massa en dus ter vermeerdering van het vleesrantsoen, dat in de regel zeer gering is (men kan zelfs spreken van een vegetarisch menu van de Bergpapoea) zal invoer van Europees bloed of van gemengd Europees bloed de aangewezen weg zijn. Met deze rasverbetering werd bereids begonnen in 1952, toen in de laatste helft van dat jaar door de veeartsenijkundige dienst in samenwerking met de Controleur der Wisselmeren te Enarotalie ¾ hoog in bloed staande fokbeertjes vanuit Hollandia in diens gebied werden geplaatst. Deze dieren hebben in de loop van een jaar reeds resultaten geboekt en de volle belangstelling van de bevolking gewekt, zodat op de ingeslagen weg dient te worden voortgegaan. Succes blijft verzekerd. Gekruist met een beter in haar vlees en spek zittend varkensslag, kan in de toekomst ook in de Wisselmeren een hoogwaardiger slag worden gefokt, dat o.a. het weerstandsvermogen van het moederdier (Papoeavarken) bezit, en de grotere massa aan vlees en spek van het vaderdier benadert.

Door de getoonde grote belangstelling van de kant der Bergbevolking voor deze kruisingen zal jaarlijks plaatsing van twintig en meer van dit soort fokbeertjes op een leeftijd van big van 3-4 maanden zeker gerechtvaardigd zijn. Het voordeel van de jonge leeftijd, waarop de dieren naar het Wisselmerengebied worden gezonden, is, dat de verzorgers(sters) er spoediger mee vertrouwd raken.

De bron, van waaruit t.a.v. de voorziening van deze fokbeertjes, geput kan worden wordt gevormd door de particuliere varkensfokbedrijven te Hol-

VEETEELT-MOGELIJKHEDEN

HOE HET TEKORT AAN DIERLIJK EIWIT KAN WORDEN VERHOLPEN

RECENTE onderzoeken hebben uitgewezen, dat ten aanzien van de voorziening in het tekort aan dierlijk eiwit in het bevolkingsmenu, de teelt van runderen uitkomst zal kunnen brengen, omdat het houden van runderen niet behoeft af te hangen van het aanbod van voedermiddelen, welke nodig zijn voor de instandhouding van een gezonde vee-stapel d.w.z. runderen hebben niet die voedermiddelen nodig, welke varkens en pluimvee wel behoeven en welke nog in te kleine, bijna te verwaarlozen hoeveelheden in het land zelf plegen te worden verbouwd.

Het aanbod van dit soort voedermiddelen is van dien aard, dat men hiermee onmogelijk een varkens- en ook een pluimveestapel zou kunnen opbouwen, welke aan de heersende behoefte zouden kunnen tegemoet komen. Bewezen is ook, dat men te dien aanzien nog lang afhankelijk zal blijven van import van veevoedermiddelen uit het buitenland (Nederland en Australië). Aan de selfsupporting van Nieuw-Guinea wat betreft de vleesvoorziening, zal dit dus nimmer ten goede komen. Een beter perspectief biedt de teelt van runderen, omdat in het land, gebieden aan te wijzen zijn, waar men rundvee in grote aantallen en zonder veel kosten zal kunnen houden. Deze gebieden hebben zulk een grasvegetatie, dat ettelijke honderden runderen gemakkelijk aan voedsel kunnen komen, zelfs in een droge moesson.

Tot deze gebieden behoren: Zuid Nieuw-Guinea en wel de omgeving van Merauke tussen Koembe en Meraukerivier en ten zuiden van Merauke. Het achterland van Manokwari (de Ransiki- en ook

doch in mindere mate de Momivlakte). Het achterland van Hollandia, voornamelijk de streek rondom 't Sentani-meer.

Van deze drie gebieden is Zuid Nieuw-Guinea het meest geschikt, om aan honderdtallen runderen volop voedsel te bieden. Hier moet men het arsenaal voor de vleesvoorziening zien op te bouwen. Het achterland van Manokwari en Hollandia vormt een meer afgesloten gebied, waar men slechts een bepaald aantal runderen op na kan houden en dat dus als stock voor de vleesvoorziening van Hollandia, Manokwari, Biak en Sorong moet worden gezien. Aanvulling moet komen uit het Zuiden des lands. T.a.v. die aanvulling kan men twee wegen inslaan en wel:

- of men voert het vee levend aan, of
- men slacht ze ter plaatse en voert het vlees ervan in bevroren toestand naar waar dit nodig is.

Hoe dit zich in de toekomst zal ontwikkelen dient te worden afgewacht.

Aangezien het vraagstuk der vleesvoorziening op korte termijn kan worden opgelost en hiervoor voldoende wegen zijn aangegeven, moet niet te lang worden gewacht met het aanschaffen van de eerste runderen. De import van vlees en vleeswaren uit het buitenland is immers en blijft zeer kwetsbaar en op de lange duur ook kostbaar.

Rest nog de kwestie van de arbeidskracht. Zoals algemeen bekend is, is het aanbod van arbeidskrachten in Nieuw-Guinea van dien aard, dat dit een grote handicap is voor velerlei takken van industrie en grootlandbouwondernemingen. Voor

landia en Manokwari. Hier zijn enige bonafide varkensfokkers, wier bedrijven momenteel reeds zover gevorderd zijn, dat zij goed voor het doel geschikt fokmateriaal kunnen opleveren. Gezorgd moet worden, dat zij geregeld ter vervanging van hun oud geworden volbloedfokmateriaal, van elders (Australië of Nederland) vers bloed toegezonden kunnen krijgen e.e.a. door tussenkomst van het Gouvernement. Zo kunnen zij hun fokbedrijven goed op peil houden en hun oude fokberen en fokzeugen door verse jonge krachten vervangen. Dat niet direct met volbloedberen in het Berg-

land dient te worden geëxperimenteerd, vindt zijn oorzaak in het feit, dat deze volbloeds te groot zullen uitvallen t.o.v. de inheemse zeugjes, zodat moeilijkheden bij de bevalling plaats kunnen hebben. Kruislingen van volbloeds, z.g. $\frac{1}{2}$ tot $\frac{3}{4}$ in bloed staande fokvarkens, zijn vaak kleiner dan de vaderdieren en zullen na dekking der inheemse zeugjes hoegenaamd geen lastige worp ten gevolge hoeven te hebben. Utrecht 1955.

A. L. A. VAN REES,
Gew. Gouvernementsveearts.

GEESTELIJKE EN SOCIALE ARBEID VAN 1950-1955

DOOR Ds. JENSE

oud legerpredikant op Nieuw-Guinea

TOEN ik in 1950 op Nieuw-Guinea aankwam was het niet de bedoeling er een soort vijf-jaren-plan uit te werken. Toch zijn het bijna zoveel jaren geworden dat ik er als Hoofd van de Protestantse Geestelijke Verzorging bij de Landmacht mocht zijn.

Het was in het begin uitgesloten een plan te maken; zo was het met mijn werk en met alle arbeid die moest worden verricht. Boven de poort naar de toekomst stond nog met dikke letters geschilde : „ONZEKERHEID”.

Wie wist waar hij aan toe was? Wie durfde langer dan een half jaar vooruit te zien? Velen liepen met de bange vraag in het hart rond; zal Nederland doorzetten en zich verantwoordelijk tonen voor de opbouw van Nieuw-Guinea?

In die akelige sfeer van onzekerheid, die enige jaren duurde, deed een ieder die op Nieuw-Guinea was aangekomen zoveel zijn hand te doen vond, vaak roeiend met de riemen die men niet had. In die jaren trachtte de dikwijls zeer gedepremerde kolonist nog een liedje te neuriën, doch hij kwam niet verder dan de eerste regel van het bittere cabaretfrein: Nieuw-Guinea balen droefheid.... De machine moest nog gaan draaien, maar de oliespuit met levensblijheid was er nog niet bij geweest. Iedereen gaf iedereen de schuld van de stroeve loop der dingen. Geprikkeldheid was aan de orde van de dag. Velen gingen zich als niet begrepenen maar terugtrekken.

„Werd het ooit wat?”

Daar nauw mee samen hing de depressie die juist in die jaren over de huizen en barakken van de Indische Nederlanders trok. Zij voelden zich het meest kind van de rekening. Immers de schepen hadden de meesten achter hun rug verbrand. Nieuw-Guinea moest wat voor hen worden, anders was alles wat nog houvast geven kon verder verdwenen.

Er was dus in het begin geen plan te maken. Als geestelijk verzorger behoefde je niet veel tijd te besteden aan meditatie over de toekomst. Iedere dag had genoeg aan zijn eigen kwaad. Er lag

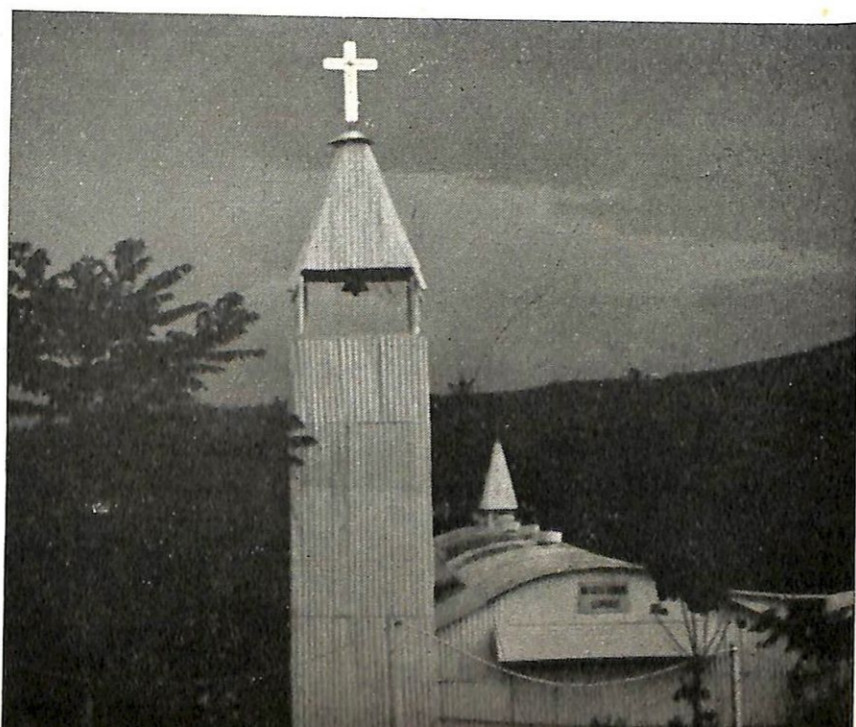
een arbeidsveld groter dan misschien ergens elders.

Een gewillig oor nodig

Waaruit bestond dat werk?

Het klinkt voor een buitenstaander misschien buitengewoon vreemd als ik beweer dat die gehele gemeenschap van Hollandia, Manokwari en Merauke allereerst behoefte had aan een oor, dat intens naar alle verhalen over de moeilijkheden wilde luisteren. Wanneer iemand mij in die dagen van huis naar huis, barak in en barak uit zag gaan had hij kunnen vragen: wat bent U, wat is Uw functie? Dan had ik gerust kunnen antwoorden: „Ik ben een oor, ik luister”. Mijn

Het Witte Kerkie te Ifar.

nevenfunctie was die van schuurpaaltje en incasseerder van klachten en zelfs verwensingen.

Het was echter de enige manier om „er in” te komen. Naast een hart dat weent, een oor dat het stille snikken opvangt. Zo alleen kwam uiteindelijk de basis van vertrouwen waarop een geestelijk gesprek gevoerd kon worden, naast de hulp bij een gebed en het waarachtig verlangen de mens in nood concreet te kunnen helpen.

Zo mocht ik insider worden, vertrouwde, en met mijn kleine kracht dienstknecht van de gemeenschap. Merkwaardig hoe juist dan ook de wegen gewezen worden om de eerste nood te lenigen.

Zeer in het bijzonder denk ik daarbij aan de jonge mannen bij honderden in de barakken. De meesten zonder vakscholing, nochtans werd van hen gevraagd met de minste sociale verzorging de beste en meeste arbeid te verrichten. Alle ellende uit die eerste jaren behoeven wij niet weer op te halen. Er is gelukkig tenslotte van verschillende kanten op dat stuk leed van jonge mensen geattendeerd. Wat ik als geestelijk verzorger kon doen heb ik naar beste weten en kunnen gedaan.

Waar overheid of werkgever verbetering konden brengen in het lot van de eenzame jongeren, heb ik gepoogd begrip te kweken voor de moeilijkheden. Particulier stond mij de weg open contact op te nemen met het Christelijk Nationaal Vakverbond in Holland, met de Algemene Maatschappij voor Jongeren (A.M.V.J.) in Holland, met de Sociale Dienst van Gouvernement van het Leger, met de Protestantse Kerkgroepen in Holland, met vertegenwoordigers van de Zending en met mannen en vrouwen die zich met jeugdproblemen regelmatig bezig hielden, met de Protestants-Christelijke bond voor het oprichten en in stand houden van Christelijke Militaire Tehuizen (Oost en West), met het Protestantse Thuisfront (P.I.T.) met de Welzijnszorg voor burgerij en Leger.

Gelukkig succes

Al deze activiteit mijnerzijds heeft gelukkig succes gehad. Niet altijd kwamen direct en definitief de oplossingen van de problemen, doch het feit dat er aandacht besteed werd aan wat dringend verbeterd moest worden, was verblijdend.

Lang niet iedere buitenstaander weet hoe verscheidene vooraanstaande figuren in het Nieuw-Guinese maatschappelijke leven

Een van de vele groepen jongeren die door Ds. Jense werden aangenomen in de Kloofkerk te Hollandia.

al hun gaven van hoofd en hart inzetten om mee te helpen de weg door het moeras te leggen of daar een jukken brug over heen te slaan.

In de bitterheid over de tegenslag zijn velen wel eens onredelijk geweest in de beoordeling van het werk van verschillende personen en instanties. Er is in ieder geval enige verruiming van het gezichtsveld gekomen.

De Christelijke sociale actie kreeg een kans en greep die. Eindelijk kwam er een uitzicht op het terrein van de vakscholing. Voor sommigen kwam reeds een betere behuizing. De aanvoer van allerlei nodige artikelen liep steeds soepeler. En al mogen wij nog niet spreken over algehele overwinning van de moeilijkheden, er kwam op verschild gebied beslist een uitzicht op redding en overwinning. Er is een hemelsbreed verschil tussen wat wij in 1950 op Nieuw Guinea aantroffen en wat wij in Januari 1955 achter lieten bij onze reparatie.

Voldaan mogen wij nog niet zijn, dankbaar over de opklaring zeker wel.

Sociaal en geestelijk werk is moeilijk met statistieken weer te geven, ook kan men het lastig in cijfers uitdrukken wat verricht werd. Het meeste wat gedaan werd zal verborgen blijven en heeft de persoonlijke sfeer van een vertrouwd gesprek van man tot man. Het mag ook niet alles openbaar gemaakt worden, wat zo geestelijk en sociaal bereikt werd.

Toch zijn er monumentjes van steen en golfplaten, die getuigen van nieuw leven, opbouw en geloof. 21 December namen zij de

Maarten Luther kerk te Sentani in gebruik. De bouw geschiedde door de gemeente-leden zelf. Het is nu een geestelijk-cultureel centrum voor hen, die in de hitte des daags als klein-landbouwer de kost verdienen voor zich en het gezin.

Voor en door de militairen werden gebouwd de tehuizen te Ifar, Hollandia en Merauke.

Kerkjes verzezen te Ifar, Hollandia-Binnen, Hollandia.

In vier jaar te Hollandia vijf kerkjes. Er kwam een stichting Protestants kindertehuis voor kinderen, wier opvoeding gevaar liep, een tehuis in de geest van Pa van der Steur.

Er kwam een werknemers-verbond.

Op tal van plaatsen werden bibliotheken ingericht.

Aan gezonde sportbeoefening en vrije tijdsbesteding werd meer aandacht besteed. Er werd geestelijke en sociale arbeid verricht in het Huis van Bewaring. En in het algemeen werd de geestelijke arbeid georganiseerd, er kwamen predikanten uit.

Dat in Nederland al meer belangstelling kwam voor wat op Nieuw-Guinea gaande is, dat er steeds meer mensen en instanties in Nederland zich verantwoordelijk zijn gaan voelen voor de gang van zaken in de verte, heeft niet nagelaten het moreel van de Nieuw-Guinese pioniers te versterken. Ook is daaruit te verklaren, het betere begrip en de doelmatiger hulp uit het Vaderland.

Het tijt keert!

Mogelijk horen wij nu reeds sommigen op Nieuw-Guinea zingen: Wij zijn er nog lang niet, maar wij komen er wel.

NIEUW-GUINEA; deel II onder hoofdredactie van Dr Ir W. C. Klein, Staatsdrukkerij en Uitgeverij 's-Gravenhage.

WERD in het nummer van Nov. 1955 uw aandacht gevraagd voor het Standaardwerk over Nederlands Nieuw-Guinea, hetwelk werd uitgegeven onder Hoofdredactie van Dr Ir W. C. Klein, waarbij een korte samenvatting werd gegeven van het 1ste deel, hieronder moge een korte uiteenzetting worden gegeven van het tweede en derde deel. Deel II vangt aan met een uitvoerige verhandeling van het carteringswerk in Nieuw-Guinea, waarbij op het belang wordt gewezen van goede cartografische gegevens over welke zowel de Geologische Dienst, het Boswezen, de Agrarische Dienst, als het Bestuurswerk moeten kunnen beschikken, indien men dit praktisch nog zo onbekende eiland tot ontwikkeling wil brengen. Alhoewel de tweede wereldoorlog een grote stoot in de goede richting heeft gegeven, bleef het carteringswerk toch in hoofdzaak tot een operatiegebied beperkt. Daarnaast heeft de luchtkartering, uitgevoerd door de B.P.M. belangrijk tot onze kennis van het land bijgedragen, terwijl de Hydrographische Dienst van de Kon. Marine de wateren rond Nieuw-Guinea steeds nauwkeuriger op zeekaarten vastlegt, welke aan het zich uitbreidende scheepvaartverkeer veilige vaarroutes verzekeren. Het klimaat vindt een duidelijke beschrijving, toegelicht door een serie kaartjes, van zijn voornaamste kenmerken. Behalve voor Merauke, hetwelk een koele periode kent in de Oost-Moeson kan men niet van een droge periode spreken. In het Centrale bergland komt een gemiddelde regenval van 7000 tot 8000 mm per jaar voor. Aansluitend aan het Hoofdstuk over het klimaat, geeft het tweede deel een beschrijving over het bodemkundig onderzoek over de gronden v.w.b. hun landbouwkundige waarde. Alhoewel de schrijver Prof. Dr F. A. van Baren hierin geen optimistisch geluid laat horen, erkent hij toch, dat onze kennis nog te gering is voor een positieve uitspraak. Hij schakelt de mogelijkheid van de aanwezigheid van geïsoleerde complexen van meerdere duizenden hectaren voldoende vruchtbare grond niet uit en geeft enkele voorbeelden hiervan. Ongeveer 800.000 hectare is thans min of meer intensief verkend van de in totaal 380.000 vierkante km. zodat gunstig uitvallende verrassingen in de toekomst niet zijn uitgesloten. In logische volgorde op dit hoofdstuk treft men een beschouwing over de kleine landbouw en kolonisatie aan, welke onderwerpen door Ir F. van Gogh worden behandeld. Duidelijk geeft hij de oorzaken aan van de vrijwel geheel mislukte kolonisatie, die feitelijk niets anders was dan een overplanten van de kleine landbouw op Java; de voor Java nog lonende primitieve werkmethode bleken voor Nieuw-Guinea ongeschikt. Slechts het gebruik van moderne werktuigen en werkmethode kan hier uitkomst brengen. Zonder mechanisatie van de landbouw zijn geen redelijke resultaten te verwachten. Grondenonderzoek, de aanleg van proeftuinen, de bestudering van optredende plantenziekten verkeren alle nog in een beginstadium, zodat bepaalde conclusies nog niet te geven zijn. Prof. Dr A. Boschma en Prof. Dr J. J. J. Steenis behandelen achtereenvolgens de fauna, de vegetatie en de flora.

De dierenwereld vertoont veel overeenkomst met die van het Australische vasteland, al komen daarnaast ook elementen van Aziatische oorsprong voor. De voornaamste vertegenwoordigers van de zoogdieren, de vogels en de vissen passereren de revue, evenals groepen insecten, spinnen, molusken en wormen. Bij de vegetatie wordt dan een onderscheid gemaakt tussen de kustvegetatie, die van het moerassige laagland en van de vegetatie in de droge gebieden. Een zeer belangrijk hoofdstuk wordt gevormd in een uiteenzetting door Ir A. J. Beversluys over de bosbegroeiing. Mogelijkheden voor het opzetten van een rendabel houtbedrijf zijn zeker aanwezig. Zolang het particuliere kapitaal elders meer aantrekkelijke mogelijkheden vindt, zal het Gouvernement in deze de spits moeten afbijten. Uit het hoofdstuk over de zeevisserij blijkt wel, dat er op dit gebied diverse mogelijkheden liggen. Het hoofdstuk, gewijd aan de Scheepvaart, wijst op de gunstige ligging van Nieuw-Guinea ten opzichte van de voornaamste handelsroutes. Het ligt aan de Australische—het Verre Oosten-route, terwijl de scheepvaart India—Singapore—Indonesië naar Amerika en vice-versa langs Nieuw-Guinea voert. Voor een toekomstige export neemt Nieuw-Guinea een voordelige plaats in. Deel II wordt besloten met een zeer interessante beschouwing over de volken van Nieuw-Guinea, opgemaakt door de tegenwoordige Gouverneur, Dr J. van Baal. De schrijver begint voorop te stellen, dat van eigenlijke volken haast niet kan worden gesproken en licht dit met een aantal voorbeelden toe. In deel III treft men een zeer uitvoerige beschrijving aan van de exploitatie in Nieuw-Guinea en welke moeilijkheden daarbij moesten worden overwonnen. Teruggrijpende naar de eerste verkenningstochten van de Portugezen, Spanjaarden en Nederlanders, geeft Dr C. Schumacher een duidelijk beeld van hetgeen in de afgelopen eeuwen tot heden werd verricht. De gezondheidstoestand wordt beschreven door Dr J. Bierdrager en Dr H. de Rook. Een overzicht van de heersende ziekten, waarbij Malaria de belangrijkste plaats inneemt. Daarnaast is framboesia een echte volkspest. Ook tuberculose verdient, gezien haar uitbreiding, de volle aandacht. Het zou te ver voeren dieper op dit hoofdstuk over de gezondheidstoestand in te gaan, doch het is wel duidelijk, dat voor geen enkel bedrijf, hetwelk in Nieuw-Guinea werkzaam is of in de toekomst zal worden, de kennis van deze gegevens kan worden gemist. Naast de andere onderwerpen, die in deel IV worden behandeld, vestigen wij speciaal de aandacht op de hoofdstukken „Handel en Industrie”, die zeer uitvoerig door Dr Ir Klein worden behandeld en in welke een schat van exacte gegevens is verwerkt. Wij willen dit korte en daardoor onvolledige overzicht van het Standaardwerk van Dr Ir Klein en zijn medewerkers besluiten met nogmaals een ieder, die zich daadwerkelijk voor ons Rijksgedeel Ned-Nieuw-Guinea interesseert, op te wekken tot aanschaffing ervan over te gaan.

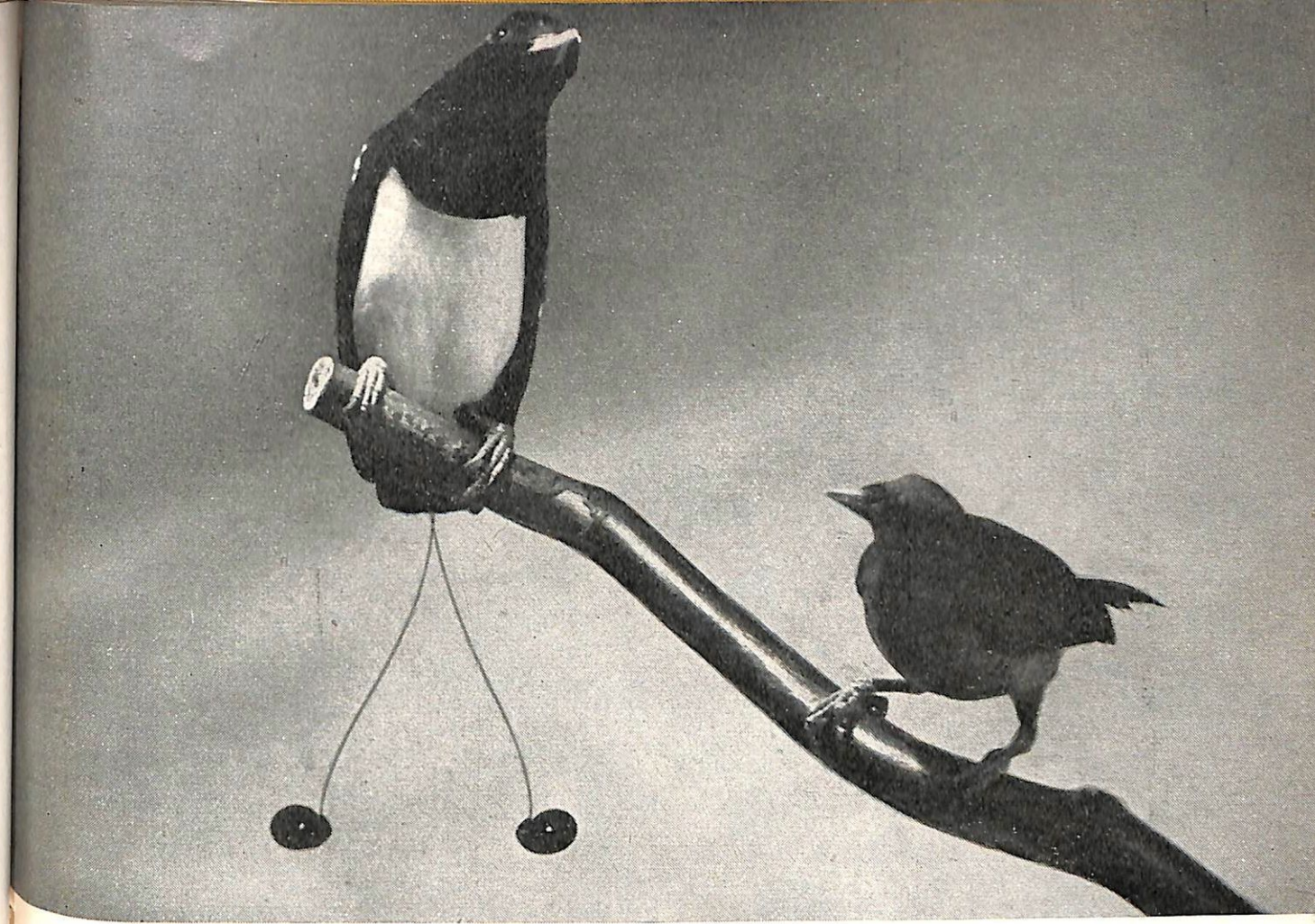

Fig. 1. Koningsparadijsvogel (Cicinnurus Regius). Links het mannetje, rechts het wijfje.

Foto-archief: „Rotterdamse Diergaarde Blij-dorp”.

Opname: K. F. Weydema, Vlaardingen.

Ave de Paraiso PARADIJSVOGELS

III De Koningsparadijsvogel (Cicinnurus Regius) en zijn naaste verwanten

TOEN LINNAEUS in 1758 zijn „Systema Naturae” schreef, kende hij slechts 2 soorten paradijsvogels, namelijk de Grote gele paradijsvogel (*Paradisaea apoda*) en de Koningsparadijsvogel (*Cicinnurus regius*). Beide waren afkomstig van de Aru-eilanden. Op het eind van de 18de eeuw volgden nog 8 andere soorten, die met de 2 bovengenoemde in het begin van de 19de eeuw onze gehele kennis uitmaakte van deze „godenvogels”, de „manuk dèwata” der Javanen.

Naarmate het binnenland, vooral het gebergte, beter geëxploreerd werd en meer wetenschappelijke expeditie naar dat onbekende gebied werden ondernomen, steeg het aantal verzamelde paradijsvogelsoorten. Van de broedbiologie en van de merkwaaardige „courtship display” wisten zij, tot voor kort, zo goed als niets. In de in 1950 verschenen Monographie over paradijsvogels en priëlvogels van de Australische ornitholoog Tom IREDALE, worden 59 soorten en

58 geografische rassen van paradijsvogels beschreven en door Mevrouw Lilian IREDALE—MEDLAND afgebeeld. Hoewel we iets meer weten van de levensgewoonten dezer merkwaardige vogels — althans van de meest bekende soorten — blijkt uit dit boek toch overduidelijk, dat er nog vele leemten dienen te worden aangevuld. Van tal van paradijsvogelsoorten zijn de nesten en eieren nog niet gevonden.

Het is vooral aan enige Amerikaanse ornithologen te danken geweest, dat wij thans beter zijn ingelicht over de „balts” (het pronken) van verscheidene zeldzame paradijsvogelsoorten. Hun waarnemingen, in enkele gevallen in kleurenfoto's vastgelegd, ver-

De beide laatste artikelen zijn rijk geïllustreerd met kleurenfoto's, o.a. van baltzende paradijsvogelmannetjes, zelfs van zeer zeldzame soorten, zoals bijvoorbeeld de **Wimpeldrager** (*Pteridophorus alberti*).

In 1950 verzamelde GILLIARD in Australisch N.O. Nieuw-Guinea, het voormalig aan Duitsland toebehorend gebied, één nieuwe paradijsvogelsoort en enige nog onbeschreven rassen. Bij intensief verzamelen in andere gebieden en vooral in de vrijwel ontoegankelijke gebergten in het binnenland, zullen zeker nog meer noviteiten worden ontdekt, maar dan in hoofdzaak lokale rassen (**subspecies**) en geen nieuwe soorten (**species**).

Keren wij terug tot onze **Koningsparadijsvogel**.

Deze heeft de grootte van een **spreeuw** en is dus kleiner dan de „**korangan**” (zie November-nummer). Hij bewoont in een 6-tal rassen geheel Nieuw-Guinea en enige nabij gelegen eilanden. 5 geografische rassen komen in het Nederlands gebied voor.

Het hoofd-ras **regius** bewoont de Aru-eilanden; **rex** (= **claudii**) komt voor op de eilanden Misool, Salawati en Batanta, alsmede in het grootste gedeelte van Nieuw-Guinea, met uitzondering van het Noordelijk gebied ten Oosten van de Geelvinkbaai tot aan de Huon Golf in het uiterste Noordoosten. Verder is het ras **similis** in het Nederlands gebied gevonden bij de Idenburg-rivier (komt ook in het Australisch gedeelte voor) en is **cryptorhynchus** een bewoner van het benedenstroomgebied der Mamberamo-rivier. Tenslotte komt **coccineifrons** alleen op het eiland Japen voor.

In deze bijdrage zullen we de kleine verschillen tussen genoemde rassen niet opsommen. Volstaan wordt met de mededeling, dat zij zeer veel op elkander gelijken en dat in de gebieden waar 2 rassen elkander ontmoeten bastaardering heeft plaats gevonden.

De Engelse natuuronderzoeker, A. R. WALLACE (1869), die o.m. ook de Aru-eilanden bezocht en daar de **Koningsparadijsvogel** leerde kennen, noemde het mannetje „**a gem of the first water**”. Inderdaad is de naam „**juweel**” voor deze vogel volkomen verdiend. Op de bovendelen is het mannetje schitterend vermiljoenrood met een buitengewone glans. Kin en keel zijn ook rood, doch van iets donkerder tint. De verdere onderdelen zijn helder wit met uitzondering van een ongeveer 1 cm brede, metaal-groen glanzende borstband, die het rood van het wit scheidt. De staart- en de vleugelpennen zijn kaneelbruin, doch door de lange, rode bovenstaartdekveren en bovenvleugeldekken is hiervan op de rug niet veel te zien. De snavel, de mondholte en de iris zijn geel. De poten zijn licht violetblauw (figuur 1).

De sierveren, die het mannetje in hoofdzaak tijdens de balts gebruikt, bestaan uit een paar waaiers en een paar merkwaardig gevormde middelste staartpennen. In rusttoestand ligt, half verborgen onder iedere vleugel, een opgevouwen waaier, donkergrijs van kleur, waarvan iedere veer een brede metaalgroen glanzende top heeft. Tijdens de „**courtship display**” komen deze waaiers in functie en kunnen geheel worden uitgespreid (figuur 2). De middelste, ongeveer 15 cm lange staartpennen, zijn draadvormig en eindigen in een ronde, spiraalvormige schijf, die aan de bovenkant smaragdgroen gekleurd is (figuren 1 en 2).

Het wijfje en de jonge mannetjes zijn zeer eenvoudig gekleurd, namelijk bruin op de bovendelen en met lichtgele, zwart gestreepte onderdelen. De poten zijn ook licht violetblauw.

Deze glanzende „**robijn**” heeft sinds de oudste

Fig. 3. *Diphylodes magnifica*.

Naar een aquarel van Walter A. Weber, nagetekend door W. S. Bitter.

tijden aan hevige vervolging bloot gestaan. Sommige Papoea's dragen de huiden van de rode **Koningsparadijsvogel** op het hoofd, of versieren daarmee hun wapens, daar zij geloven, dat deze vogel hun een „goddelijke” bescherming in de strijd geeft. Ook de toenmalige Europese verhandel toonde belangstelling voor de huidjes van deze vogel. Volgens Resident MUSSCHENBROEK (1883) werden de huiden van deze prachtige vogels in dergelijke aantallen in Ternate ingevoerd, dat zij per „**kodi**” (20 stuks) werden verhandeld. De prijs bedroeg f 22,— — f 34,— per „**kodi**”.

In Ternate werden ze „**kèping-kèping**” genoemd. Of dit in verband stond met de lucratieve verhandel, of, dat de spiraalvormige schijven der verlengde middelste staartpennen bij de Maleiers herinneringen wakker riepen aan geldstukken („**kèping**”), staat niet vast. Op Noord Nieuw-Guinea noemen de Papoea's de **Koningsparadijsvogel** „**mamberik**”; in het gebied van de Mamberamo-rivier „**anemiesies**”.

De **Koningsparadijsvogel** bewoont in hoofdzaak de oerbossen in de laaglanden en ontbreekt reeds in het lagere gebergtebos. Zijn roep lijkt op het miauwen van een jong poesje en is zeer opvallend. Hoewel deze roep een der gewoonte geluiden van de jungle is, kost het toch inspanning de vogel te ontdekken, daar hij zich gaarne in de kruinen van oerbosbomen ophoudt op zoek naar vruchten en insecten. Evenals vele andere paradijsvogels heeft hij een voorliefde voor een bepaalde boom, waarin hij dagelijks zijn baltsen voor het wijfje vertoont. Vanuit deze speelboom vliegt hij soms naar een lagere boom en ook weleens naar een struik, waardoor hij dan beter is te observeren.

Koningsparadijsvogels verdragen de gevangenschap vrij goed en komen ook tot baltsen.

De balts van deze kooivogels is uitvoerig door INGRAM en later ook door Dr. Sten BERGMAN in zijn „**Stenålder och Grön Urskog**” (Stockholm, 1954; zie mijn bijdrage in het November-nummer)

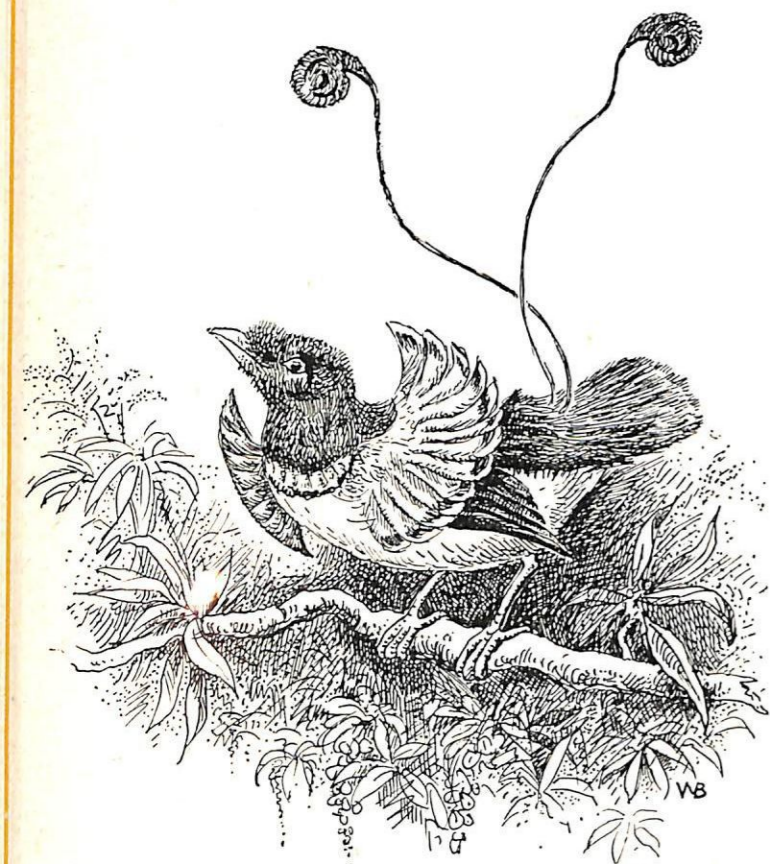

Fig. 2. *Cicinnurus regius* in baltshouding.

Naar een aquarel van Lilian Medland, nagetekend door W. S. Bitter.

schenen in het bekende „**The National Geographic Magazine**”. Hieronder geef ik een 3-tal van de voornaamste publicaties over **paradijsvogels**:

Febr. 1950. „**Strange Courtship of Birds of Paradise**” van DILLON RIPLEY.

Nov. 1951. „**New Guinea's Paradise of Birds**” van E. Thomas GILLIARD.

April 1953. „**New Guinea's Rare Birds and Stone Age Man**” van dezelfde auteur.

DE MENS EN DE NATUUR

DE OPBOUW VAN NIEUW-GUINEA

VRIJDAG 18 November j.l. heeft Z.E. Dr J. van Baal, Gouverneur van Nieuw-Guinea, onder auspiciën van het Koninklijk Instituut voor de Tropen, voor een gehoor van ongeveer 200 dames en heren een voortreffelijk exposé gegeven over „Nieuw-Guinea, Opbouw en Vooruitzichten”.

Het staat wel vast dat alle aanwezigen ten zeerste getroffen zijn geweest door de geest van wijsheid en rap beraad, die thans geldt ten aanzien van dit belangrijke gebied van Nederland. Maar hoe talrijk zij waren, vertegenwoordigden zij nog maar een heel klein gedeelte van het Nederlandse volk.

Ook thans wederom heeft Nederland te maken met de twee-eenheid Natuur en Mens. Eigenlijk is het altoos zo, altijd in de grond hetzelfde, maar dan in steeds andere modaliteiten. In het geval van Nieuw-Guinea is de Natuur meer tegen dan voor de mens. Toen de Fransen hun arbeid voor het Panama-kanaal aanvaardden, meenden zij dat dit in de eerste plaats een technisch vraagstuk

was. Deze foutieve mening is hun fataal geworden.

Toen de Amerikanen kwamen, toonden zij te begrijpen dat het voor alles een biologisch vraagstuk was en dat men met een hoop zieke mensen al even weinig vermag te doen als met een massa valse dollars. En zij gaven vele tienduizenden goede dollars uit om de gehele kanaalzone te saneren, vooraleer zij het technische vraagstuk aangrepen om het tot een goed einde te brengen.

De twee-eenheid Natuur-Mens is in Nederlands Nieuw-Guinea in menigerlei opzicht een geheel andere dan gegolden heeft voor het Panama-kanaal, hetgeen niet wegneemt dat het in hoge mate verblijvend is dat ook daar aan sanering de basis voor „opbouw” wordt toegekend. Veel werd reeds en wordt nog gedaan in die richting, waarbij terecht wordt ingezien dat de uitgaven daarvoor zullen voorkomen dat de eigenlijke opbouw-uitgaven zullen verdwijnen in het Danaïdenvat van een de mens vijandig gezinde en de baas zijnde natuur.

Een tweede hoofd-moeilijkheid die de Natuur in een gebied als Nieuw-Guinea de Mens biedt, is de binnendringbaarheid. Java was in dat opzicht veel gemakkelijker dan Sumatra en Borneo. Door de moderne techniek evenwel heeft dit vraagstuk een geheel ander facet gekregen dan het in veel vroegere tijden had. Met het oog op de aanwezige gesteldheden, welke hier niet worden gedetailleerd, verdient aanbeveling de medewerking van de transport (civiel)-ingenieur, te noemen tracé-ingenieur.

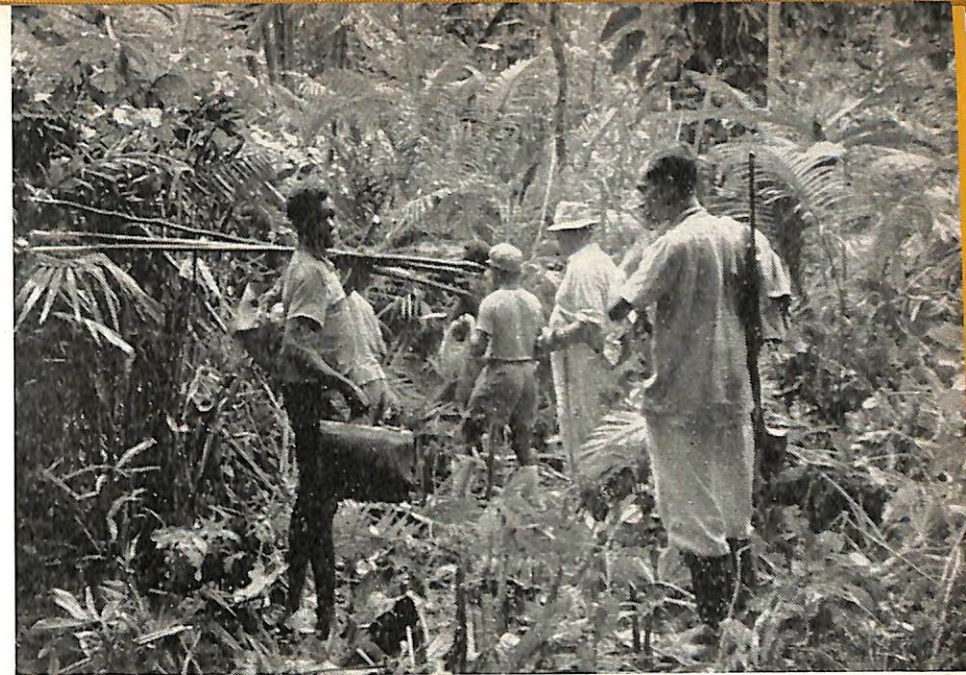
Toen de Duitsers ten aanzien van Z.W. en O.-Afrika stonden voor het vraagstuk der doordringing tot het achterland en dit in Z.W.-Afrika actueel werd door de vondst der rijke Otavi kopermijnen, vonden zij de oplossing niet in de normale spoorbaan maar in de smalspoorbaan, hun „Stichbahn”, die zij ook elders toepasten.

Dat Nieuw-Guinea vandaag niet rijp is voor smalspoorbanen en dit wellicht binnen enige tientallen jaren nog niet zijn zal, vereist geen tegenwerping. Maar

dan mogen we een stap terug intra-poleren, want het werktuig moet economisch aangepast zijn aan zijn gebruik. Van het Europese bergland, met name dat van Zwitserland, kent men de (luke) telefers of staaldraadbanen, welke geëigend zijn voor het transport van weinige mensen (tegelijk) en geringe hoeveelheden goederen. Natuurlijk rijst de vraag of dit transportmiddel niet inderdaad te luxueus is voor de gevallen, die zich in Nieuw-Guinea kunnen voordoen, en dus economisch niet aangepast is, al zou de aandrijving geschieden door met waterkracht opgewekte electriciteit.

Intra-poleren we nog een stap terug, dan doen we een beroep op de ingeniositeit van de tracé-ingenieur. In dit verband komt ons in de gedachten een excursie, enige jaren geleden gemaakt, naar een hoog punt in Zwitserland. Tegen een herhaling van de naar onze herinnering moeilijke tocht met door de leeftijd afgenomen krachten zagen we op. Doch besloten er toch toe. En slaagden wonderwel. Uitsluitend dank zij weg- en tracé-verbetering door de juiste afwisseling van helling- en trapgedeelten.

In dit verband denken we aan het belangwekkende artikel van Ir J. F. U. Zieck in het November 1955-nummer van „Nederlands Nieuw-Guinea” over de „Anggi-meren”, pagina 7-9. Het hoogland dezer meren (2000 m

Bosexploitatie in het bovenstroomgebied van de Mamberamo

boven zee) vraagt om een oplossing voor de afvoer van de inheemse landbouwproducten over 40 km naar de kust.

Dit artikel eindigt met de volgende woorden:

„Met de uitgestrekte Kebar-vallei welke zich in vogelvlucht slechts 100 km Westelijk van Manokwari bevindt en het Anggi-hoogland (60 km Zuidelijk van Manokwari) bezit dit havenstadje twee belangwekkende gebieden welke in de toekomst wellicht van belang kunnen worden om aan zijn economische achter-

grond meer perspectief te verlenen.”

Hier is werk voor de tracé-ingenieur. Dat is duidelijk.

Maar tevens rijst de vraag of deze en andere (betrekkelijk) dicht bij de kust gelegen hoogvlakten zich zouden lenen voor de opzet van Gouvernements pasanggrahans, alwaar de aan de kust werkzame ambtenaren periodiek een algehele oprissing zouden kunnen meemaken. Een periodieke oprissing, welke van de grootste waarde zou zijn voor de efficiency van hun arbeid ten

STICHTINGSMEDEDELINGEN

WIJ zijn onze winter-actie begonnen met een succesvolle propaganda-avond in Amersfoort, waar op 11 November door onze Algemeen Voorzitter de heer F. H. van de Wetering, voor een goed gevulde zaal in „Amicitia” een voordracht werd gehouden over het onderwerp „Nieuw-Guinea, roeping en plicht”.

Dr H. J. T. Bijlmer, gewezen hoofd van de Geneeskundige Dienst in Nieuw-Guinea, hield een causerie getiteld „Het land van Kroonduif en Kangeroe”.

In de pauze bestond gelegenheid tot het bezichtigen van de geëxposeerde ethnografica. Na de pauze werden enige films over Nieuw-Guinea vertoond.

Op 14 November hield de Kolonel b.d. K. Drost te Wolvega voor een aandachtig gehoor een causerie over Nieuw-Guinea. Zowel hiervoor als voor de na de pauze gedraaide films, bestond zeer veel belangstelling.

Te Dokkum werd op 18 November in het Hotel de

Posthoorn een zeer geslaagde bijeenkomst gehouden. De heer L. L. A. Maurenbrecher, gewezen Resident in Nieuw-Guinea, hield een causerie aan de hand van lantarenplaatjes. Voor de meegebrachte ethnografica bestond, evenals voor de na de pauze vertoonde film, grote belangstelling.

Door onze Stichting werd medewerking verleend bij een bijeenkomst te Sliedrecht — waar de heer van de Wetering sprak op 5 October — door het beschikbaarstellen van films.

Wij vestigen de aandacht van onze lezers op onze permanente tentoonstelling van ethnografica — waarover wij uitvoerig schreven in het Juli-nummer 1955 — in ons kantoor Bezuidenhoutseweg 17, die iedere Vrijdagmiddag van 14-16 uur te bezichtigen is.

Onze leden en abonné's wordt verzocht hun contributie of abonnementsgeld over het jaar 1956, ter vergemakkelijking van onze administratie, tijdig aan ons over te maken op postgirorekening 550550.

Schooldienst

Door het hoofd onzer Schooldienst, de heer Ir J. B. Grandjean, werden op de volgende plaatsen causerieën gehouden aan de hand van lantarenplaatjes:

12 September voor de uitgebreide T.S. te Leiden, 100 leerlingen.

22 September voor de uitgebreide T.S. te Den Haag, 200 leerlingen.

12 October voor de U.T.S. te Amsterdam, 250 leerlingen.

13 October voor de U.T.S. te Amsterdam, 200 leerlingen.

19 October voor de Glasblazers- en Instrumentenmakersschool v/h Kamerlingh Onnes Laboratorium te Leiden, 150 leerlingen.

20 October voor de U.T.S. te Amsterdam, 200 leerlingen.

24 October voor de U.T.S. te Leiden, 100 leerlingen.

27 October voor de H.B.S., Handelsschool en Ulo in twee ploegen te Amersfoort, 1000 leerlingen.

28 October voor de Chr. Uloschool, meisjes Ulo en Technische school te Amersfoort in twee ploegen, 1000 leerlingen.

3 November voor de 1ste klas der R. H.B.S. te Amersfoort,

5 November voor de Hoogste klassen der Gem. Handelsschool te Amersfoort,

9 November voor de Glasblazers- en Instrumentenmakersschool v/h Kamerlingh Onnes Laboratorium te Leiden, 150 leerlingen.

14 November voor de Ulo, Huishoud- en Tuinbouwschool te Wolvega, 300 leerlingen.

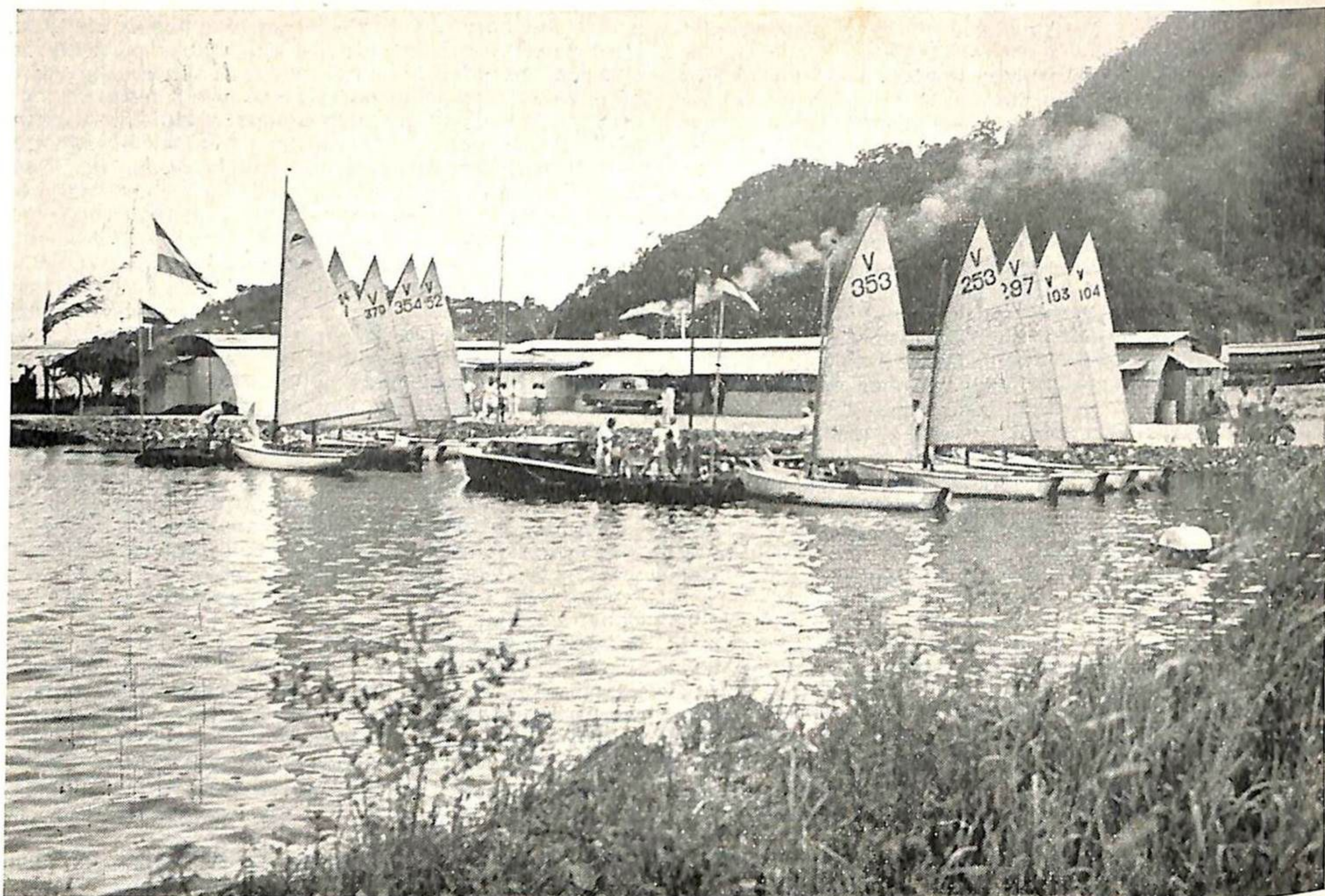
18 November voor de Hoogste klassen Middelbare scholen in twee ploegen te Dokkum, 400 leerlingen.

22 November voor de Nutsmulo te Slikkerveer, 200 leerlingen.

24 November voor de Hoogste klassen der 1ste Chr. Middelb. Handelsschool te Amsterdam.

29 November voor de Mulo-scholen te Rhenen.

30 November voor de Mulo-scholen te Rhenen.

Zeilen wordt in Hollandia veel gedaan, waartoe de prachtige Humboldt-baai zich uitstekend leent.

ontvangen. Ook staat er nu een, geheel uit steen opgetrokken, studio waarin gloednieuw materiaal de bezoeker tegemoet glanst. Om verschillende radiotechnische redenen is de R.O.N.G. weer naar Biak overgebracht, het eiland waar zij als amateurs-omroepje van een paar vooruitstrevende luchtmacht-militairen haar oorsprong vond. Met het drieledig jubileum wensen wij de R.O.N.G. van deze plaats van harte geluk.

Afscheid

De studenten van de eerste cursus aan het „Instituut tot opleiding van ambtenaren voor de Bestuurs- en Administratieve Dienst” in Hollandia-Noordwijk hebben afscheid genomen van de bevolking van Hollandia. Van de oorspronkelijke 24 zijn er 23 overgebleven, één vloeide om gezondheidsredenen af.

Nu het examen achter de rug is gaan zij de „praktijk” in. Zij gaan gedeeltelijk in de bestuursdienst, anderdeels worden zij ondergebracht in de verschillende diensten op Nieuw-Guinea. Maar de wijze waarop deze „eerstelingen” de hoofdstad vaarwel hebben gezegd was wel bijzonder aardig. Zij voerden twee toneelstukken op, waarvan de meeste vrouwenrollen door henzelf werden vervuld. En eerlijk, zonder iets af te willen doen aan de „echte” mannen: had de Hollandiase bevolking niet geweten uit het programma, dat de „dochter”, de „stiefzuster” de „moeder” of de „vriendin” mannen waren, zo had zij de dames waarlijk een aanwinst gevonden voor deze Hollandiase, naar men zegt, vrouwen-arme gemeenschap.

Bent U voor de helm geboren?
Dan voor tropenkleding naar

POLAK VAN DEVENTER

Kalverstraat 19
AMSTERDAM

Spuistraat 50
DEN HAAG

OOK VOOR POSTORDERS

